

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
KONSTITUCINĖS TEISĖS KATEDRA

RŪTA MATONIENĖ

Teisės ir valdymo programos ištęstinių studijų studentė
TVimn8-04, studento identifikacinis Nr. 082540

PILIETYBĖS INSTITUTAS AIRIJOS IR LIETUVOS
KONSTITUCINĖJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
Prof. dr.V. Sinkevičius

Recenzentas

VILNIUS, 2010

TURINYS

ĮVADAS	4
1. PILIETYBĖS SAMPRATA	8
2. PILIETYBĖS ĮGIJIMAS LIETUVOS IR AIRIJOS RESPUBLIKOSE	12
2.1. Panašūs pilietybės įgijimo būdai Lietuvoje ir Airijoje	12
2.1.1. Pilietybės įgijimas gimimu	15
2.1.2. Pilietybės suteikimas natūralizacijos tvarka	20
2.1.3. Pilietybės suteikimas sudarius santuoką su Lietuvos Respublikos ar Airijos Respublikos piliečiu	25
2.2. Kiti pilietybės įgijimo būdai Lietuvoje	29
2.2.1. Teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę įgyvendinimas	29
2.2.2. Optavimas ar kitais Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais	29
2.2.3. Teisės į pilietybę išsaugojimas	30
2.2.4. Pilietybės suteikimas išimties tvarka	31
2.2.5. Vaikų pilietybė	33
2.2.6. Pilietybės grąžinimas	34
2.3. Kiti pilietybės įsigijimo būdai Airijoje	36
2.3.1. Garbės pilietybė (pilietybės suteikimas už nuopelnus)	36
2.3.2. Airijos pilietybė pagal kilmę	36
2.3.3. Vaikų pilietybė	38
3. DVIGUBOS PILIETYBĖS TEISINIS REGULIAVIMAS IR YPATUMAI LIETUVOJE IR AIRIJOJE	40
4. PILIETYBĖS NETEKIMAS	45
4.1. Pilietybės santykių pasibaigimo pagrindai Lietuvoje	45
4.1.1. Atsisakius Lietuvos Respublikos pilietybės	47
4.1.2. Įgijus kitos valstybės pilietybę	47
4.2. Pilietybės netekimas Airijoje	49
5. INSTITUCIJOS SPRENDŽIANČIOS PILIETYBĖS KLAUSIMUS BEI JŲ SPRENDIMŲ PRIĖMIMO TVARKA	52
5.1. Lietuvos Respublikos institucijos, sprendžiančios pilietybės klausimus	52
5.2. Airijos Respublikos institucijos, sprendžiančios pilietybės klausimus	55
IŠVADOS	58
LITERATŪRA	61

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

LENTELĖS

1 lentelė. Airijos pilietybės įgijimas gimimu, atsižvelgiant į gimimo datą, teritoriją ir tėvų pilietybę	19
2 lentelė. Asmenų, kurie įgijo Lietuvos ir Airijos pilietybę, skaičius 2004-2008 m.	25
3 lentelė. Asmenų, kuriems grąžinta Lietuvos Respublikos pilietybė, skaičius pagal pilietybės grąžinimo pagrindus	35
4 lentelė. Asmenų, netekusių Lietuvos Respublikos pilietybės, skaičius pagal pilietybės netekimo pagrindus	46

IVADAS

Pilietybė - yra asmens ryšys su valstybe. Tai demokratijos garantas, kuris numato asmens, turinčio piliečio statusą, dalyvavimą valstybės valdyme. Pilietybė įprasmina pačią valstybę ir yra vienas būtiniausių šiuolaikinės civilizuotos valstybės elementų.

Pilietybės institutas yra neatsiejama kiekvienos suverenios valstybės dalis. Be piliečių nebūtų ir pačios valstybės. Piliečius su valstybe jungia tam tikras, ypatingas ryšys, piliečiai savo valstybėje turi tam tikras, tik piliečiams suteikiamas, teises ir pareigas. 1994 m. balandžio 30 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarime pateiktas išsamus pilietybės apibūdinimas, kad „pilietybė nuolatinis asmens politinis teisinis ryšys su konkrečia valstybe, grindžiamas abipusėmis teisėmis ir pareigomis ir iš jų išplaukiančiu pasitikėjimu, ištikimybe bei gynyba.“¹ Reikia pabrėžti, jog pilietybė yra teisinis ryšys, tai reiškia, jog pilietybės klausimus gali spręsti tik valstybės institucijos ir tik remiantis teisės aktais.

Magistro baigiamojo darbo temos pasirinkimą lėmė temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje labai padidėjo gyventojų mobilumas, o migracijos procesai tapo intensyvesni. Didėjant valstybių integracijai bei vykstant gyventojų migracijai, daugėjant santuokų su užsieniečiais, pilietybės klausimų sprendimų tvarka sukelia daug naujų problemų valstybėms bei diskusijų tarp teisininkų, politikų ir piliečių. Dėl emigracijos atsiranda kelios piliečių kategorijos: išvykę piliečiai, kurie naudojami piliečio teisėmis bei nuolat gyvenantys šalyje piliečiai, vykdančios valstybės piliečio pareigas ir besinaudojantys piliečio teisėmis. Emigravusių lietuvių vaikams, gimusiems *jus soli* šalyse, automatiškai, suteikiama tenykštė pilietybė. Prie tokių šalių anksčiau buvo priskiriama Airija, kurią pamėgė lietuvių emigrantai. Airijos lietuviai buvo aktyviausi, norėdami išsaugoti ir Lietuvos pilietybę, gaudami Airijos pilietybę. Kiekviena valstybė nustato migracijos politiką. Migracijos bangos pasekoje Airijoje buvo suvaržytas *jus soli* principas, papildant šalies Konstituciją dvidešimt septintąja pataisa. 2004 m. po šalyje įvykusio referendumo metu buvo priimta Airijos Konstitucijos pataisa dėl pilietybės įgijimo gimimu ir atitinkamai papildytas Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas, kuris suvaržė teisę į pilietybę asmenims, gimusiems migrantų šeimoms Airijoje bei apribojo jų teises.

¹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. gruodžio 22 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ 5 punkto pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. <http://www.lrkt.lt/dokumentai/1994/n410413a.htm> [žiūrėta 2010 07 28]

Problema – ar valstybei svarbu popieriniai ar tikri piliečiai, ar dviguba pilietybė turi būti išimtis ar bendra taisyklė. Dviguba pilietybė aktuali ir reikalinga piliečiams ar jų palikuonims, emigravusiems iš Lietuvos paskutiniaisiais dešimtmečiais. Asmenims, susituokusiems su užsieniečiais ar susilaukusiems vaikų užsienyje, ypač svarbus pilietybės klausimas. Lietuvos Respublikos piliečiai tampa kitos valstybės piliečiais ne dėl savo noro, o dėl įstatymų kolizijos, kai valstybių pilietybės įstatymai grindžiami skirtingais pilietybės įgijimo pagrindais. Lyčių lygybės principas suponuoja skirtingas pilietybes turinčių sutuoktinių teisę tomis pačiomis sąlygomis perduoti turimą pilietybę savo vaikams. Problema dėl pilietybės emigrantams aktuali yra ir dėl to, kad jiems gali būti atimama galimybė dalyvauti šalies politiniame gyvenime, gauti lengvatas, kurios suteikiamos gyvenant ir dirbant šiose šalyse. Problema valstybei – dvigubas lojalumas, karinė tarnyba, įvairių piliečio pareigų nevykdymas, nutolimas nuo Lietuvos reikalų ir kartu balsas sprendžiant valstybės reikalus. Dėl šių priežasčių iškilo poreikis detaliau nagrinėti pilietybės institutą konstitucinėje teisėje. Pasirinkta tema yra daugiau taikomojo, nei teorinio pobūdžio, tokiu būdu ypatingas dėmesys bus kreipiamas į probleminius šio konstitucinės teisės instituto aspektus. Taigi, temos pavadinimas suponuoja ir magistro baigiamojo darbo tyrimo objektą.

Magistro baigiamojo **darbo objektas** – Airijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos pilietybės institutai ir šio instituto teisės normos, reguliuojančios pilietybės santykius.

Magistro baigiamojo darbo **dalykas** – specifiniai santykiai, susiklostę tarp pilietybės subjektų – valstybės ir piliečių.

Magistro baigiamojo **darbo tikslas** – išanalizuoti pilietybę, kaip konstitucinės teisės institutą Airijoje ir Lietuvoje bei išnagrinėti teorinius ir taikymo aspektus, pateikti pilietybės institutų panašumus ar skirtumus.

Užsibrėžtam tikslui pasiekti keliama šie **darbo uždaviniai**:

- apibūdinti piliečio sąvoką ir pilietybės sampratą Lietuvos ir Airijos konstitucinėje teisėje;
- išanalizuoti panašius pilietybės įgijimo, netekimo būdus Lietuvoje ir Airijoje;
- nustatyti skirtingus pilietybės įgijimo, netekimo būdus Lietuvoje ir Airijoje;
- išnagrinėti vaikų pilietybės ypatumus;
- ištirti dvigubos pilietybės reglamentavimo ypatybes, dvigubos pilietybės reguliavimo problemas ir jų sprendimo būdus abiejose valstybėse;
- išnagrinėti Lietuvos ir Airijos institucijų, priimančių sprendimus dėl pilietybės, kompetenciją ir pagrindines funkcijas;
- atlikti Lietuvos ir Airijos pilietybės institutų palyginimą, atskleidžiant institutų panašumus ir skirtumus.

Pilietybės institutai Airijos ir Lietuvos konstitucinėje teisėje pasirinkti lyginamuoju aspektu dėl lietuvių emigracijos bangos į Europos Sąjungos valstybes, o ypač į Airiją pastaraisiais

dešimtmečiais. Nors šių valstybių pilietybės institutai panašūs, tačiau turi savo ypatumų, todėl tikėtina, kad valstybės susiduria su įvairiomis problemomis sprendžiant pilietybės suteikimo ar netekimo klausimus. Vykstant socialiniams pokyčiams, siekiant išspręsti naujai kylančias pilietybės problemas valstybėse, priimami naujos redakcijos pilietybės įstatymai ar pilietybės įstatymų pakeitimai bei papildymai. Atliekant šį mokslinį tyrimą siekiama patvirtinti arba paneigti toką prielaidą.

Šis magistro baigiamasis darbas suskirstytas į penkias dalis. Darbe atskleidžiama kokie asmenys yra laikomi Lietuvos ir Airijos Respublikų piliečiais. Kiekviena valstybė pagal savo teisę nustato, kas yra jos piliečiai, o kas – ne. Nagrinėjama pilietybės instituto samprata Airijoje ir Lietuvoje, pilietybės institutų skirtumai ir panašumai. Kiekviena valstybė nustato esminius pilietybės pradus ir šio instituto turinį. Kiekvienos valstybės teisinis reguliavimas turi užtikrinti žmogaus teisės į pilietybę įgyvendinimą, atitikti tarptautines konvencijas, teisės principus, susijusius su pilietybe.

Antroje dalyje nagrinėjami panašūs pilietybės įgijimo būdai šiose valstybėse: filiacija, natūralizacija, pilietybės suteikimas sudarius santuoką su Lietuvos ar Airijos piliečiu. Šie įgijimo būdai yra įtvirtinti abiejų valstybių įstatymuose. Išanalizuotos jų taikymo ypatybės. Šioje dalyje taip pat pateikiama skirtingi pilietybės įgijimo būdai: Lietuvoje – optavimas ar kitais Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais, pilietybės suteikimas išimties tvarka ir kiti, o Airijoje – pilietybė pagal kilmę ir garbės pilietybė (pilietybės suteikimas už nuopelnus). Šioje dalyje nagrinėjami lietuvių ir airių vaikų pilietybės klausimai, analizuojami jų skirtumai ir panašumai.

Trečioje darbo dalyje nagrinėjamas dvigubos pilietybės klausimas ir problemos, kylančios dėl dvigubos pilietybės. Dviguba pilietybė yra viena iš labiausių diskutuotinų pilietybės teisinio reguliavimo problemų Lietuvoje. Analizuojamas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Pilietybės įstatymas juridinės technikos požiūriu ir jo pasekmės nepagrįstai išplečiant dvigubą pilietybę įgyti galinčių žmonių ratą bei sudaranti sąlygas šiam reiškiniui tapti masiniu reiškiniu. Galiojantys Airijos Respublikos įstatymai dėl dvigubos pilietybės yra vieni liberaliausių Europoje.

Ketvirtoje dalyje detalios analizuojami pilietybės netekimo atvejai abiejose respublikose.

Paskutinėje dalyje nagrinėjama Lietuvos ir Airijos institucijų, priimančių sprendimus įvairiais pilietybės klausimais kompetencija, jų veikla.

Magistro baigiamajame darbe pateikiami kiekvienos dalies apibendrinimai ir viso magistro baigiamojo darbo išvados.

Baigiamojo magistrinio darbo tikslo atskleidimui nagrinėti norminiai teisės aktai, reglamentuojantys pilietybę Lietuvos ir Airijos konstitucinėje teisėje. Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys pilietybę Lietuvoje: Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos

Konstitucinio Teismo jurisprudencija, Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, poįstatyminiai aktai. Airijos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys pilietybę: Airijos Respublikos Konstitucija, Airijos Respublikos tautybės ir pilietybės įstatymai su pakeitimais.

SAVOKOS

Pilietybė – asmens ir valstybės nuolatinis teisinis ryšys.

Pilietybės institutas - teisės normos, reguliuojančios pilietybės santykius.

Britanijos pilietis reiškia Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės pilietis.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1956, Nr. 26 – 1956 įstatymas

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1986, Nr. 23 – 1986 įstatymas

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1994, Nr. 9 – 1994 įstatymas

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 2001, Nr. 15 – 2001 įstatymas

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 2004, Nr. 38 – 2004 įstatymas

Airijos sala – apima Airijos salas ir jūras (2001 įstatymas)

EEE šalis – ES šalys plius Islandija, Norvegija, Lichenšteinas

Iris Oifigiúil – oficialus Airijos leidinys

Jus sanguinis - kraujo teisės principas reiškia, kad pilietybė bus tokia, kaip ir tėvų, nepriklausomai nuo gimimo vietos.

Jus soli – žemės teisės principas reiškia, kad pilietybė bus tos valstybės, kurioje vaikas gimė, nepriklausomai nuo tėvų pilietybės.

Kitatautis – asmuo, kuris nėra Airijos pilietis (2001 įstatymas)

Užsienietis – asmuo, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi kokios nors valstybės pilietybę, ar neturi jokios.

I. PILIETYBĖS SAMPRATA

“Pilietybė yra viena svarbiausių valstybės suvereniteto išraiškų, valstybė gali savarankiškai reguliuoti pilietybės santykius ir nustatyti tokias pilietybės įstatymo nuostatas, kurios atitiktų ir jos piliečių, ir pačios valstybės interesus. Tačiau tai jokių būdu nereiškia, jog valstybė yra visiškai laisva daryti sprendimus, kad ji gali nepaisyti tarptautinėje teisėje įtvirtintų pilietybės klausimų sprendimo principų.”²

“Pagal 1948 m. Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos 15 straipsnį kiekvienas žmogus turi teisę į pilietybę. Tarptautinėje teisėje pripažįstama, kad valstybės gali savarankiškai savo nacionaliniais įstatymais nustatyti jos įgijimo sąlygas.”³

V. Sinkevičius (2008) teigia, kad pilietybė leidžia garantuoti piliečiams teises ir laisves, taip pat valstybės globą savo šalyje ir užsienyje.⁴

“Pilietybė – kiekvienos valstybės nacionalinis teisės institutas.”⁵

Lietuvos Respublikos pilietybė – konstitucinis institutas.

Pilietybės institutas yra vienas iš svarbiausių teisės institutų. Šis institutas Lietuvoje turi savo raidos istoriją, kurios šiame darbe nenagrinėsime. Pilietybės institutas neatsiejamas nuo Lietuvos valstybės, nuo pilietinės tautos. Šiuo metu Lietuvoje pilietybę reglamentuoja šios teisės normų grupės: Lietuvos Respublikos Konstitucijos normos, įstatymo lygmens normos ir poįstatyminiais aktais nustatytos teisės normos. Konstitucijoje įtvirtinta nuostata, kad pilietybė įgyjama gimstant ir kitais įstatymo numatytais pagrindais. Konstitucijos 12 straipsnis skirtas pilietybės santykiams reguliuoti. Konstitucijos 84 straipsnio 21 punkte numatyta, kad pilietybę įstatymo numatyta tvarka teikia Respublikos Prezidentas. Konstitucijos 85 straipsnyje įtvirtinta, kad pilietybė teikiama Respublikos Prezidentui išleidžiant dekretą, kuris turi būti kontrasignuotas Ministro Pirmininko ar atitinkamo ministro.

Šiuo metu galioja yra 2008 m. liepos 15 d. redakcijos Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, kurio galiojimas pratęstas iki 2011 m. sausio 1 d.⁶ Šis įstatymas apibrėžia pilietybės principus, nustato Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo, netekimo pagrindus, sąlygas. Įstatyme išsamiai nustatyta, kas yra laikomi Lietuvos Respublikos piliečiais, reglamentuojamas pilietybės įgijimas natūralizacijos tvarka, išimties tvarka ir kiti būdai, vaikų pilietybė, pilietybės netekimas,

²Sinkevičius V. Teisiniai Lietuvos Respublikos pagrindai//Politologija. Vilnius, 2000/4 (20), p. 49

³ Sinkevičius V. Nuolatinis gyvenimas Lietuvoje – viena iš natūralizacijos sąlygų// Jurisprudencija. Vilnius, 2001, 19 (11), p. 12

⁴ Sinkevičius V. Dviguba pilietybė: pasiūlymo papildyti Konstitucijos 32 straipsnį analizė// Jurisprudencija.Vilnius, 2008, 3 (105), p. 17

⁵Sinkevičius V. Dviguba pilietybė: pasiūlymo papildyti Konstitucijos 32 straipsnį analizė// Jurisprudencija.Vilnius, 2008, 3 (105), p. 17

⁶Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas 2008, Nr. XI-1709. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=376759 [žiūrėta 2010 07 28]

pilietybės klausimų sprendimo tvarka. 2011 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė naują Pilietybės įstatymą, pakoreguotą pagal Lietuvos Respublikos Prezidentės pateiktas pataisas. Šis įstatymas įsigalios 2011 m. balandžio mėn. 1d. Poįstatyminiai aktai detalizuoja procedūrinius pilietybės įgijimo, netekimo ir kitus klausimus.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį Lietuvos Respublikos pilietybės institutą, yra konstatavęs: „pilietybė yra nuolatinis, nepertraukiamas asmens ir valstybės teisinis ryšys; pilietybė atsiranda tada, kai asmuo tampa piliečiu, ir tęsiasi tol, kol asmuo miršta ar netenka pilietybės; piliečio teisinis ryšys su valstybe išlieka, kad ir kur pilietis būtų: ar valstybėje, kurios pilietis jis yra, ar už jos ribų, t. y. kurioje nors kitoje valstybėje, - piliečiui išvykus į kitą valstybę, jo teisinis ryšys su valstybe, kurios pilietis jis yra, nenutrūksta; būtent tai, kad piliečio ir valstybės teisinis ryšys yra nuolatinis (nepertraukiamas), leidžia atskirti šį ypatingą teisinį ryšį nuo teisinio ryšio, susidarancio tarp valstybės ir joje nuolat ar laikinai gyvenancio užsieniečio ar asmens be pilietybės: kai užsienietis ar asmuo be pilietybės išvyksta iš valstybės, jo teisinis ryšys su valstybe nutrūksta. Kai į kitą valstybę išvyksta pilietis, jo teisinis ryšys su valstybe, kurios pilietis jis yra, išlieka.“⁷

Pasak V. Sinkevičiaus (2000), „tinkamas, kokybiškas pilietybės santykių reglamentavimas yra svarbi Lietuvos valstybingumo įtvirtinimo, žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo<...> sąlyga.“⁸

Airijos Respublikos pilietybė taip pat yra konstitucinis institutas. Valstybė savarankiškai nustato esminius pilietybės pradus ir šio instituto konkretų turinį.

1937 m. Airijos Konstitucija („Bunreacht na hEireann“) yra pagrindinis Airijos Respublikos įstatymas. Airijos Konstitucija įtvirtina, kas yra laikomi Airijos piliečiais ir jų pagrindines teises ir pareigas, pilietybės įgijimą gimimu. Konstitucijos 2 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad Airijos valstybė apima visas Airijos salas ir jos teritorines jūras. Airijos Konstitucijos 9 straipsnyje įtvirtintos nuostatos apie pilietybės įgijimą gimimu šioje šalyje. Šiame straipsnyje nustatyta, Airijos pilietybės suteikimas ar netekimas gali būti tik įstatymo numatytais pagrindais. Konstitucijoje taip pat įtvirtinta nuostata, kad nei vienam piliečiui negalima atimti Airijos pilietybę dėl jo lyties. Airijos Konstitucijoje numatytos visų piliečių pagrindinės pareigos: tai yra ištikimybė tautai ir lojalumas valstybei.

Kita teisės normų grupė, reglamentuojanti Airijos pilietybę yra šios šalies Tautybės ir pilietybės įstatymai, priimti 1956 m., 1986 m., 1994 m., 2001 m. ir 2004 m., kitaip gali būti vadinami kaip Airijos tautybės ir pilietybės įstatymai 1956-2004. Šie Tautybės ir pilietybės

⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. balandžio 11 d. dekreto Nr. 40 "Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka" ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybės išimties tvarka suteikiama Jurij Borisov, atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai.“ <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2003/n031230.htm> [žiūrėta 2010 05 15]

⁸Sinkevičius V. Teisiniai Lietuvos Respublikos pagrindai//Politologija. Vilnius, 2000/4 (20), p. 23

įstatymai įtvirtina airių pilietybę, apibrėžia teisinės sąlygas, pagal kurias piliečiai ir kitataučiai priklauso airių tautai, kaip valstybinei bendruomenei.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1956, Nr. 26 reglamentuoja pilietybės santykius ir įtvirtina 3 pagrindinius Airijos pilietybės įgijimo būdus: *jus sanguinis* principą, *jus soli* principą ir natūralizaciją. Šiame įstatyme yra įtvirtinti pilietybės įgijimo būdai gimus ir pagal kilmę, vaikų pilietybė, garbės pilietybė, pilietybės suteikimas natūralizacijos tvarka ir sąlygos, pilietybės netekimas, gimimų užsienyje registras ir kitų pilietybės klausimų sprendimo tvarka. Įstatyme taip pat įtvirtintas abipusis valstybės ir piliečių tarpusavio ryšys. Pilietybės turėjimas yra prielaida turėti piliečiams tam tikras teisės ir privilegijas, kurios įtvirtintos įstatyme. Kur bebūtų gimę Airijos piliečiai naudojami visomis teisėmis ir privilegijomis, įstatymu suteiktomis asmenims, gimusiems šioje valstybėje. Kiti įstatymai, papildantys ir pakeitę 1956 įstatymą yra šie: Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1986, Nr. 23, Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1994, Nr. 9, Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 2001, Nr. 15, Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 2004, Nr. 38. Šie Airijos įstatymai 1956-2004 aiškiai ir detalai reglamentuoja pilietybės suteikimo sąlygas ir tvarką, numatydami priesaiką valstybei.

Trumpai apibūdinsime esminius 1956 įstatymo pakeitimus, papildymus nuo 1986 metų iki 2004 m. 1986 įstatymu panaikintas skirtingas reikalavimas asmenims dėl lyties, t.y. Airijos piliečių sutuoktiniams (vyrams ir moterims), siekiantiems poveidybinės airių pilietybės pagal deklaraciją. Iki 1986 metų tik Airijos piliečio žmona galėjo įgyti poveidybinę pilietybę. 1986 įstatymu įtvirtinta dar viena nuostata, kad asmenims, kurių pilietybei įgyti reikalinga gimimo registracija, pilietybės įgijimo faktas pripažįstamas nuo registracijos datos, o ne nuo asmens gimimo datos.

1994 įstatymas buvo papildytas straipsniu dėl gimimų už Airijos ribų registracijos pereinamuoju laikotarpiu nuo 1956 iki 1986 m.

2001 įstatymu buvo panaikintas 1956 įstatymo 8 skyrius dėl pilietybės įgijimo vedybų pagrindu (t.y. poveidybinė pilietybė). Panaikinta 1956 įstatymo 13 skyriaus 2 skyriaus nuostata, kad asmuo, kuris gimė užsieniečiams užsienio laive ar orlaivyje, kai laivas ar orlaivis yra Airijoje ar jo teritoriniuose vandenyse, nelaikomas gimusiu Airijoje, jeigu vaiko gimimo metu vaikas gauna kitos šalies pilietybę.

2004 m. po šalyje įvykusio referendumo buvo priimta Airijos Konstitucijos 27 pataisa dėl pilietybės įgijimo gimimu ir atitinkamai papildytas Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas, kuris suvaržė teisę į pilietybę asmenims, gimusiems migrantų šeimoms Airijoje bei apribojo jų teises. 2004 m. įstatymu įtvirtinti pakeitimai yra pagrindas dabartinei Airijos pilietybei. Šiandien tebeegzistuoja konstitucinė teisė į Airijos pilietybę tiems, kurie gimė Airijos saloje, arba kurių bent vienas iš tėvų buvo Airijos pilietis ar turėjo teisę į pilietybę.

Apibendrinant skyriuje pateiktą Lietuvos ir Airijos pilietybės sampratą, galima teigti:

1. Pilietybė yra asmens ir valstybės nuolatinis teisinis ir abipusis ryšys.
2. Kiekvienos valstybės pilietybė užtikrina tos valstybės piliečiams visas teises ir laisves bei uždeda kai kurias pareigas valstybei. Tai numatyta valstybių teisės aktuose, kurie turi atitikti tarptautines konvencijas, visuotinai pripažįstamus teisės principus.
3. Lietuvos Respublikos pilietybė ir Airijos Respublikos pilietybė yra konstitucinis institutas.
4. Lietuvos Respublikos ir Airijos Respublikos pilietybės institutai yra panašūs. Kiekviena valstybė savarankiškai nustato, esminius pilietybės pradus ir šio instituto turinį.
5. Lietuvos ir Airijos Respublikų teisės normų, reglamentuojančių pilietybę, pagrindinės grupės yra panašios. Tai: valstybių Konstitucijos, teisės aktai dėl pilietybės.
6. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas galioja jau nuo 1956 metų (su pakeitimais, papildymais 1986, 1994, 2001, 2004), o tai rodo pilietybės santykių reguliavimo stabilumą. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas galioja tik nuo 1991 metų (atgavus Nepriklausomybę). Nuo pilietybės įstatymo priėmimo jo nuostatos keitėsi ne kartą dėl neaiškumo, nenuoseklumo (pakeitimai: 2002, 2003, 2004, 2006, 2008, 2010). Tai sukelia ypač daug problemų Lietuvos piliečiams gyvenantiems kitose šalyse, susituokusiems su užsieniečiais, ar susilaukusiems vaikų užsienyje.

II. PILIETYBĖS ĮGIJIMAS LIETUVOS IR AIRIJOS RESPUBLIKOSE

2.1. Panašūs pilietybės įgijimo būdai Lietuvoje ir Airijoje

Valstybės apibrėžia, ką jos laiko savo šalies piliečiais, o ką – ne. Pilietybė užtikrina tos šalies piliečiams tam tikras teises ir pareigas, visų pirma politiniame gyvenime.

„Kiekviena moderni valstybė formaliai apibrėžia savo pilietiją, viešai pripažindama grupę asmenų savo nariais, o visus kitus laikydama nepiliečiais arba svetimšaliais. Apibūdinant pilietybę, išreiškiamas asmens priklausymas valstybei.“⁹

Pasak V. Sinkevičiaus (2002), „pilietybė yra neatskiriama valstybės suvereniteto savybė, jo atributas.“ „Valstybės gyventojų visuma – tai tos valstybės piliečiai, valstybėje gyvenantys užsieniečiai ir asmenys be pilietybės.“ „Valstybine teisine prasme valstybės gyventojus sudaro tik valstybės piliečiai.“¹⁰

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis Lietuvos Respublikos pilietybės klausimus, yra Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas.

Šio įstatymo 1 straipsnyje (2008 m. liepos 15 d. redakcija) nustatyta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai yra:

- 1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję Lietuvos pilietybę, jų vaikai, vaikaičiai ir provaikaičiai, jeigu šie vaikaičiai nėra kitos valstybės piliečiai;
- 2) asmenys, 1919 m. sausio 9 d. – 1940 m. birželio 15 d. nuolat gyvenę dabartinėje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat jų vaikai, vaikaičiai ir provaikaičiai, jeigu jie 1989 m. lapkričio 3 d. priimto Pilietybės įstatymo įsigaliojimo dieną nuolat gyveno ir šiuo metu gyvena Lietuvos Respublikos teritorijoje, ir nėra kitos valstybės piliečiai;
- 3) lietuvių kilmės asmenys, jeigu jie nėra kitos valstybės piliečiai;
- 4) asmenys, kurie Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo pagal iki šio įstatymo naujos redakcijos įsigaliojimo galiojusius Lietuvos Respublikos įstatymus.

Įstatyme yra išskirti lietuvių kilmės asmenys. Lietuvių kilmės asmenys laikomi tie, kurių tėvai ar seneliai arba vienas iš jų yra ar buvo lietuviai ir patys pripažįsta save lietuviais. Šie asmenys laikomi Lietuvos piliečiais dėl savo kilmės, o ne todėl, kad turėjo Lietuvos pilietybę. Lietuvių kilmė yra svarbi sąlyga asmenims, kuriems išsaugoma teisė į Lietuvos pilietybę.

2010 m. gruodžio 2 d. redakcijos Pilietybės įstatymo 5 straipsnyje Lietuvos Respublikos piliečiai apibūdinami sekančiai:

⁹ Taljūnaitė M., Pilietybė ir socialinė Europos integracija. Vilnius, 2005, p. 80

¹⁰ Sinkevičius V., Lietuvos Respublikos pilietybė 1918–2001 metais. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002, p. 16

- 1) asmenys, kurie šio įstatymo įsigaliojimo dieną yra Lietuvos Respublikos piliečiai;
- 2) asmenys, atkūrę Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šį įstatymą;
- 3) asmenys, įgiję pilietybę pagal šį įstatymą.

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 6 straipsnyje apibrėžtas piliečių teisinis statusas. Jame numatyta, kad piliečiai turi visas teises ir pareigas, kurias nustato Lietuvos Respublikos konstitucija, įstatymai ir kiti teisės aktai, taip pat Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys. Piliečiai taip pat turi vykdyti pareigas, saugoti valstybės interesus, būti jai ištikimi, padėti stiptinti jos galią ir autoritetą. Valstybė savo piliečius gina ir globoja už Lietuvos Respublikos teritorijos ribų. Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 8 straipsnyje apibūdintas Lietuvos Respublikos piliečio, kartu turinčio ir kitos valstybės pilietybę, statusas. Tokį pilietį Lietuvos valstybė laiko tik Lietuvos Respublikos piliečiu ir jis neatleidžiamas nuo Lietuvos Respublikos piliečio pareigų, numatytų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnyje numatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais į teisę įstatymo numatytais pagrindais. Taigi pilietybės įgijimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 7 str. (2008 m. liepos 15 d. redakcija) nustatyti pilietybės įgijimo būdai:

- 1) gimus;
- 2) įgyvendinus teisę į Lietuvos Respublikos pilietybę
- 3) suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę (natūralizacija);
- 4) optavimo būdu ar kitais Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais;
- 5) kitais šio įstatymo numatytais pagrindais.

Pilietybės suteikimo tvarka nustatyta šiame įstatyme. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 13 straipsnyje yra numatytos aplinkybės dėl kurių pilietybė asmenims negali būti teikiama. Aplinkybės yra šios: asmenys, kurie rengėsi, kėsinosi padaryti ar padarė tarptautinius nusikaltimus, nusikalstamas veikas prieš Lietuvą, iki atvykimo gyventi į Lietuvą, buvo teisti laisvės atėmimo bausme už tyčinį nusikaltimą, neturi teisės gauti dokumento, patvirtinančio teisę dėl nuolatinės gyvenamosios vietos.

Naujo Pilietybės įstatymo 13 str. (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) nustatyti pilietybės įgijimo būdai yra šie: gimstant; suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę supaprastinta tvarka; suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę natūralizacijos tvarka; suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka; grąžinus Lietuvos Respublikos pilietybę; Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais. Pažymėtina, kad naujame įstatyme yra išskirtas

pilietybės suteikimas supaprastinta tvarka – t.y. pilietybės suteikimas netaikant natūralizacijos sąlygų lietuvių kilmės asmeniui, kuris nėra buvęs Lietuvos Respublikos piliečiu.

Analogiškos aplinkybės, kaip ir 2008 m. liepos 15 d. redakcijos įstatymo 13 straipsnyje, dėl kurių pilietybė neteikiama numatytos naujo Pilietybės įstatymo 23 straipsnyje (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija).

Apžvelgę Lietuvos pilietybės sampratą, analizuosime Airijos pilietybę konstitucinėje teisėje. Airijos Konstitucijos 9 straipsnyje skelbiama, kad Airijos saloje gimę asmenys yra laikomi Airijos piliečiais.

Airijos piliečiai yra Airijos valstybinės bendruomenės oficialūs nariai. Airijos valstybinė bendruomenė apima piliečius, gyvenančius Airijos saloje ir užsienyje. Airijos pilietis yra teisiškai pripažįstamas ir Europos Sąjungos piliečiu.

Airijos piliečiai turi tam tikras teises ir privilegijas, kurios yra garantuojamos pagal Airijos Konstituciją. Kai kurios iš šių teisių remiasi pagrindiniais teisės principais: lygybė prieš įstatymą, judėjimo laisvė, privati nuosavybė, religijos laisvė, ir kt.

Airijos Respublikos pilietybės klausimus reglamentuoja Airijos tautybės ir pilietybės įstatymai, priimti 1956-2004 metais.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymuose yra įtvirtinti pagrindiniai Airijos pilietybės įgijimo būdai: gimumu, pagal kilmę, natūralizacija ar asmeniui, sudariusiam santuoką su Airijos piliečiu.

Visi asmenys, gimę Airijos saloje iki 2004 m. gruodžio 31 d. įskaitytinai, turi teisę būti Airijos piliečiais. Asmenys, kurie gimę ne Airijos saloje turi teisę į pilietybę pagal kilmę, jei vienas iš to asmens tėvų buvo Airijos pilietis, gimęs Airijoje.

Pagal Airijos pilietybės ir tautybės įstatymo 6 skyriaus (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) nuostatas kiekvieno asmens, gimusio Airijoje, pilietybės teisė priklauso nuo jo gimimo laiko, t.y. ar jis gimė iki 2005 m. sausio 1-osios dienos ar po 2005 m. sausio 1-osios. Asmuo, gimęs Airijoje iki 2005 m. sausio 1-osios dienos ar po 2005 m. sausio 1-osios, turi teisę būti Airijos piliečiu, jei turėjo tėvus, kuris buvo bent vienas iš jų:

- a) Airijos pilietis ar turėjo teisę būti Airijos piliečiu;
- b) asmuo, turintis teisę gyventi valstybėje be jokių apribojimų jam ar jo gyvenimo šalyje metu (įskaitant leidimą, suteiktą pagal 2004 m. Imigracijos įstatymo 4 sk.);
- c) Britanijos pilietis;
- d) asmuo, turintis teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų jam ar jo gyvenimo šalyje metu;
- e) nepilietis, turintis teisę gyventi valstybėje be jokių apribojimų jam ar jo gyvenimo šalyje metu (įskaitant leidimą, suteiktą pagal 2004 m. Imigracijos įstatymo 4 sk.), ar Britanijos pilietis, asmuo, turintis teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų jam ar jo gyvenimo šalyje metu,

kuris atitinka “nuolatinės gyvenamosios vietos” reikalavimus vaiko gimimo laiku. Jei tėvas mirė anksčiau, nei asmuo gimė, tai kas anksčiau minėta taikoma priklausomai nuo tėvo padėties prieš pat mirtį. Pavyzdžiui, jei tėvas, Airijos pilietis, mirė prieš vaiko gimimą Airijoje, laikoma, kad vaikas turi būti laikomas Airijos piliečiu.¹¹

Kitose darbo dalyse detaliau aptarsime pagrindinius ir panašius pilietybės įgijimo būdus Airijoje ir Lietuvoje.

2.1.1. Pilietybės įgijimas gimimu

Pilietybė visų pirma įgyjama gimimu. Teisė gimimu įgyti savo valstybės pilietybę yra viena iš svarbiausių prigimtinių žmogaus teisių.

Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime pažymėjo, kad pilietybės įgijimas gimimu (*filiacija*) yra pagrindinis ir visuotinai pripažintas. Įgyjant pilietybę gimstant yra užtikrinamas pilietybės tęstinumas. Absoliuti dauguma asmenų Lietuvos piliečiais tampa gimdami.

Asmuo neišreiškia valios, kurios valstybės piliečiu jis nori būti. Remiamasi tuo, kad užaugęs vaikas bus lojalus valstybei, kurioje gimė.

Filiacijos principai: kraujo teisės principas ir žemės teisės principas. Kraujo teisės principas (*jus sanguinis*) reiškia, kad pilietybė bus tokia, kaip ir tėvų, nepriklausomai nuo gimimo vietos. Žemės teisės principas (*jus soli*) – pilietybė bus tos valstybės, kurioje vaikas gimė, nepriklausomai nuo tėvų pilietybės. Dažniausiai valstybės derina abu principus.

Taikant pilietybės įgijimą gimimu, Lietuvoje taikomi abu principai, tačiau prioritetas atiduodamas kraujo principui. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 8 straipsnyje numatyta, kad vaikas, kurio abu tėvai yra Lietuvos Respublikos piliečiai, yra Lietuvos pilietis. Šiuo atveju nesvarbu kur vaikas gimė.

Abu principai taikomi, prioritetą atiduodant žemės principui, kai vaiko tėvų pilietybės skirtingos. Pilietybės įstatymo 9 straipsnyje numatyta, kad vaikas tampa Lietuvos Respublikos piliečiu, kai jis gimsta Lietuvos teritorijoje, ar už jos ribų, tačiau tėvų nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu buvo Lietuvos Respublikos teritorija.

Žemės teisės principas įtvirtintas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 10 ir 11 straipsnių nuostatose. 10 straipsnyje įtvirtinta, kai vaiko tėvai ar vienas iš jų yra be pilietybės, vaikas tampa Lietuvos piliečiu. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 11 straipsnyje teigiama, kad Lietuvoje

¹¹Elektroninio Airijos statuto knygos (oficialūs Oireachtas teisės aktai) internetinis puslapis: Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas Nr. 38, 2004.
<http://www.irishstatutebook.ie/2004/en/act/pub/0038/index.html> [žiūrėta 2010 01 20]

rastų vaikų, kurių tėvai nežinomi, tampa Lietuvos piliečiu, jei nepaiškėja aplinkybės, kurios pakeistų statusą.

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 15, 16 straipsniuose įtvirtintos pilietybės įgijimo gimstant nuostatos, kai vaiko tėvai (-as) yra Lietuvos Respublikos piliečiai bei tėvai ar vienas iš jų yra asmenys be pilietybės. Atkreiptinas dėmesys, kad šiame įstatyme yra nauja nuostata: pilietybė yra įrašoma į vaiko gimimo faktą patvirtinantį dokumentą registruojant vaiko gimimą.

Pagal Konstituciją Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama ne tik gimimu, bet ir kitais įstatyme nustatytais pagrindais, kuriuos aptarsime kituose skyriuose.

Apžvelgę pilietybės įgijimą gimimu Lietuvoje, nagrinėsime pilietybės įgijimą gimimu Airijoje. Airijos teisėje taikomi abu principai *jus soli* ir *jus sanguinis* nustatant teisę į pilietybę. 1998 m. balandžio mėn. 10 d. Airijos ir Britanijos vyriausybės Belfaste pasirašė sutartį, kurioje buvo įtvirtinta viena pagrindinių sąlygų dėl pilietybės: tai Šiaurės Airijos gyventojų prigimtinės teisės pripažinimas, kad jie gali patys apsispręsti Airijos ar Britanijos, ar abiejų šalių piliečiais save pripažinti ir pasirinkti pilietybę. 1998 m. *jus soli* principas įgijo konstitucinį pripažinimą.

1998 m., vadovaujantis Belfasto Sutartimi, buvo priimtas naujas konstitucinis sprendimas: Airijos Konstitucijos 9 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad:

„Kiekvieno asmens, gimusio Airijoje, kuri apima jos salas ir jūras, prigimtinė teisė yra būti Airijos tautos dalimi. Taip pat tai yra asmenų, kitaip vertintų pagal įstatymą, teisė būti Airijos piliečiais.“

Ši garantija kaip *jus soli* įtvirtinta kaip konstitucinė teisė pirmą kartą. Priešingai vieninteliai asmenys, priskirti Anglijos pilietybei pagal Belfasto Sutartį, yra asmenys, gimę Šiaurės Airijoje, Britanijos piliečiai ir nuolatiniai gyventojai.

„1999 m. į Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministrą kreipėsi 1500, o 2001 m. – daugiau kaip 6000 kitataučių tėvų, reikalaujančių gyvenamosios vietos teisių, Airijoje jiems gimusių vaikų, Airijos piliečių, pagrindu. 2003 m. pradžioje ministerijoje buvo gauta daugiau kaip 11500 paraiškų.“¹²

2004 m. birželio mėn. 12 d. Airijoje įvyko referendumas dėl pilietybės. Po referendumo buvo priimta Airijos Konstitucijos pataisa dėl pilietybės įgijimo gimimu. *Jus soli* principas buvo žymiai suvaržytas migrantų šeimoms.

Iki 2005 metų Airija turėjo daug mažiau apribojimų prašymams dėl pilietybės įgijimo pagal *jus soli* principą (pilietybė bus tos valstybės, kurioje vaikas gimė, nepriklausomai nuo tėvų pilietybės). 2004 m. įvykus referendumui, rinkėjai patvirtino Konstitucijos 27 pataisą, kuri skelbė, jog niekam negali būti automatiškai suteikiama teisė į pilietybę, nebent vienas iš to asmens tėvų

¹² Mulally S. Citizenship and family life in Ireland: asking the question "Who belongs"? Legal Studies, 25, 2005, p. 583

buvo Airijos pilietis ar turėjo teisę į Airijos pilietybę. Šis pakeitimas sutapo su didėjančia migracijos banga ir taip vadinamu „kūdikių turizmu“, kurio būdu ne Airijos pilietės, kaip buvo teigiama, gimdytų vaikus tik tuo tikslu, kad jie gautų airių pilietybę.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas buvo pakeistas taip, kad būtų pašalinta įstatymo nuostata, kad asmenims (kurių tėvai ne airiai) gimusiems Airijoje, automatiškai būtų suteikta teisė į pilietybę.

„*Jus soli* pirmiausiai egzistavo įstatymuose ir liko įstatymuose. Įtvirtinta Airijos tautybės ir pilietybės pagrindinio įstatymo nuostatose. *Jus soli* galėjo būti atstatyta įprastais įstatymais ir be referendumo.“¹³

Taigi pilietybės įgijimo būdai pagal *jus soli* ir *jus sanguinis* principus yra įtvirtinti Airijos tautybės ir pilietybės įstatymuose.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 6 skyriuje ((2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad kiekvienas asmuo, gimęs Airijos saloje, turi teisę būti Airijos piliečiu.

Asmuo turi teisę tapti Airijos piliečiu nuo gimimo, jei:

- a) jis ar ji atlieka bet kokią veiksmą, kurį turi teisę daryti Airijos piliečiai; ar
- b) jei asmuo, kuris nėra pilnametis arba yra protiškai neįgalus, bet koks įstatymiškas veiksmas atliekamas jo ar jos vardu, kurį turi teisę daryti tik Airijos piliečiai.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 6 skyriaus 6 poskyryje (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad „asmuo“ neapima asmens, gimusio Airijos saloje Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 2004 įsigaliojimo metu ar po jo:

- a) iš kurio nė vienas iš tėvų asmens gimimo metu nebuvo:
 - i) Airijos pilietis ar turintis teisę būti Airijos piliečiu;
 - ii) Britanijos gyventojas;
 - iii) asmuo, kuris turi teisę gyventi šalyje be jokių apribojimų jo ar jos gyvenimo šalyje metu; arba
 - iv) asmuo, turintis teisę gyventi Šiaurės Airijoje jo ar jos gyvenimo šalyje metu;
 - v) bent vienas iš tėvų turėjo tuo metu valstybės diplomatinį imunitetą.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 6A skyriuje (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) skelbiama, kad asmuo, gimęs Airijos saloje, neturi teisės būti Airijos piliečiu, nebent vienas iš asmens tėvų per ketverius (4) metus nuo to asmens gimimo, gyveno Airijos saloje ne mažiau kaip trejus (3) metus arba laikotarpius, kurie yra ne mažiau kaip treji (3) metai.

Šio skyriaus nuostatos netaikomos:

¹³ Mulally S. Citizenship and family life in Ireland: asking the question "Who belongs"? Legal Studies, 25, 2005, p. 583

- a) asmeniui, gimusiam Airijos saloje po Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 2004 įsigaliojimo;
 - b) asmeniui, gimusiam Airijos saloje:
 - i) kurio bent vienas iš tėvų asmens gimimo metu buvo Airijos pilietis ar turėjo teisę būti Airijos piliečiu;
 - ii) jei asmuo gimė tėvams, iš kurių vienas buvo miręs asmens gimimo metu ir kitas iš tėvų prieš pat mirtį buvo Airijos piliečiu ar turėjo teisę būti Airijos piliečiu; arba
 - iii) jei vaikas gimė tėvams, kurie abu buvo mirę, ir bent vienas buvo Airijos piliečiu ar turėjo teisę juo tapti.
 - c) asmeniui, gimusiam Airijos saloje:
 - i) tėvams, kurių bent vienas asmens gimimo metu buvo Britanijos pilietis ir turėjo teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų jo ar jos gyvenimo metu;
 - ii) jei asmuo gimė tėvams, iš kurių vienas buvo miręs asmens gimimo metu ir kitas iš tėvų tuo metu buvo, arba vienas iš mirusių tėvų prieš mirtį buvo Britanijos piliečiu ar turėjo teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų;
 - iii) jei vaikas gimė tėvams, kurie abu buvo mirę asmens gimimo metu, ir bent vienas iš jų buvo Britanijos pilietis arba turėjo teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų.
 - d) asmeniui, gimusiam Airijos saloje:
 - i) kurio tėvai, ar bent vienas asmens gimimo metu turėjo teisę gyventi šalyje be jokių apribojimų (įskaitant pagal leidimą);
 - ii) jei asmuo gimė tėvams, iš kurių bent vienas buvo miręs asmens gimimo metu ir bent vienas iš tėvų turėjo teisę gyventi šalyje be jokių apribojimų (įskaitant pagal leidimą);
 - iii) jei vaikas gimė tėvams, kurie abu buvo mirę asmens gimimo metu, ir bent vienas iš jų turėjo teisę gyventi šalyje be jokių apribojimų (įskaitant pagal leidimą).
 - e) asmeniui, gimusiam Airijos saloje:
 - i) kurio nė vienas iš tėvų asmens gimimo metu nebuvo Airijos piliečiu ar neturėjo teisės juo būti; nebuvo Britanijos piliečiu, nebuvo asmuo, turintis teisę gyventi be jokių apribojimų (įskaitant pagal leidimą), nebuvo asmuo, turintis teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų;
 - ii) bent vienas iš tėvų tuo metu turėjo valstybės diplomatinį imunitetą.
- Pilietybės įgijimas gimimu Airijoje galimas, jei asmuo gimė Airijos saloje ir asmens tėvas (-ai) buvo Airijos pilietis (-iai).

Tam tikromis aplinkybėmis kai kurie asmenys, gimę Airijoje, turi teisę reikalauti airių pilietybės. Pagal Airijos tautybės ir pilietybės įstatymą 2004, vaikai, gimę užsieniečių tėvams 2005 m. sausio 1 dieną ar po 2005 m. sausio 1-osios automatiškai netampa airių piliečiais. Vaikai, gimę Airijoje 2005 m. sausio 1 dieną ar po 2005 m. sausio 1-osios, įgyja airių pilietybę, jei jų tėvai yra Britanijos piliečiai ("Britanijos pilietis" reiškia Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės pilietis), kurie turi teisę gyventi Šiaurės Airijoje ar Airijoje be jokių apribojimų jų gyvenamajai vietai. Dėl vaikų, gimusių Airijoje 2005 m. sausio 1 dieną ar po 2005 m. sausio 1-osios, kiti kitataučiai tėvai turi įrodyti, kad jie turi tam tikrą sąsają su Airija. Tokia sąlyga gali būti įrodoma, jei teisėtai gyvenama Airijos saloje bent jau trejus iš pastarųjų ketverių metų prieš vaiko gimimą. Esant šiai sąlygai galima kreiptis į atitinkamas institucijas, kad kitataučių vaikas įgytų teisę į Airijos pilietybę.

Jei vaiko gimimo laiku abu tėvai buvo Airijos piliečiai, tai vaikas įgyja Airijos pilietybę, nepriklausomai nuo gimimo vietos.

Vaikas, gimęs už Airijos salos teritorijos ribų Airijos piliečiui, yra šios valstybės pilietis. Jei vaiko tėvai yra įgiję airių pilietybę kitais būdais: natūralizacija, susituokus, būtina gauti papildomos informacijos iš Airijos ambasados ar konsulato.

1 lentelė padės aiškiau suprasti, kokią įtaką pilietybės įgijimui Airijoje turi gimimo data, 2004 m. pakeitus, papildžius 1956 įstatymą.

1 lentelė. **Airijos pilietybės įgijimas gimimu, atsižvelgiant į gimimo datą, teritoriją ir tėvų pilietybę**¹⁴

Jei asmuo	Tada asmuo:
A) gimė Airijos saloje iki/ ar 2004 m. gruodžio 31 dieną	Yra Airijos pilietis arba turi teisę į pilietybę
B) gimė Airijos saloje 2005 m. sausio 1 dieną ar po šios datos	Turi teisę į Airijos pilietybę, jei jo tėvai yra airiai. Turi teisę į pilietybę, jei tėvai yra užsienio piliečiai, teisiškai gyvenantys Airijos saloje 3 iš 4 metų iki asmens gimimo
C) A vaikas, gimęs už Airijos salos teritorijos ribų	Yra Airijos pilietis
D) C vaikas ar A vaikaitis, gimęs už Airijos salos teritorijos ribų	Turi teisę į Airijos pilietybę, bet pirmiausia turi vaiko gimimą užregistruoti gimimų užsienyje

¹⁴Informacijos piliečiams valdybos internetinis puslapis: Airijos pilietybės įgijimas gimimu arba pagal kilmę. http://www.citizensinformation.ie/en/moving_country/irish_citizenship/irish_citizenship_through_birth_or_descent.html [žiūrėta 2010 05 11]

	registre
E) D vaikas ar A provaikaitis, gimęs už Airijos salos teritorijos ribų	Turi teisę į Airijos pilietybę, vaiko gimimo faktą užregistravę gimimą užsienyje registre, su sąlyga jei D vaiko tėvai yra užregistravę vaiko gimimą.

Pagal 1 lentelėje pateiktus duomenis matome, kad teisei į pilietybės įgijimą turi reikšmės ne tik gimimo data, bet ir gimusių užsienyje asmenų registravimo faktas registre.

2004 įstatymo 6A skyriaus nuostatose įtvirtinta: jei asmuo gimė tuo metu, kai vienas iš tėvų buvo miręs asmens gimimo metu, ir kitas iš tėvų buvo tuo metu, arba vienas iš mirusių tėvų prieš mirtį buvo Airijos piliečiu arba jei vaikas gimė tėvams, kurie abu buvo mirę asmens gimimo metu, ir bent vienas iš jų buvo prieš mirtį Airijos pilietis arba turėjo tokią teisę būti Airijos piliečiais, asmuo įgyja airių pilietybę.

Tėvams, kurių bent vienas buvo Britanijos pilietis arba turėjo teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų, gimęs vaikas įgyja airių pilietybę.

Airių pilietybę įgyja vaikai, gimę Airijoje, kurių tėvai, bent vienas iš jų turėjo teisę gyventi šalyje be jokių apribojimų.

Airijos pilietybės įgijimas gimimu būdo ypatumas, kad asmenys gimę Airijoje, reiškia, kad asmenys gimę Airijos Respublikoje, kuri apima Airijos salą ir jūros salas. Įstatyme yra taip pat numatyti atvejai, kai asmenys gimsta Airijos laivuose ar orlaiviuose ir įgyja šios valstybės pilietybę. Tai įtvirtinta Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 13 skyriuje. Šio įstatymo sąvokose išaiškinta, kad airių laivas reiškia, užregistruotą valstybėje laivą ar laivą, kuris nėra užregistruotas, bet valdomas asmens, turinčio teisę turėti ir valdyti tą laivą valstybėje. Airijos orlaivis reiškia visus orlaivius, registruotus valstybėje.

2.1.2. Pilietybės suteikimas natūralizacijos tvarka

Natūralizacija – pilietybės įgijimo būdas, kai ji suteikiama įstatymo nustatyta tvarka. Tai pagrindinis būdas, kuriuo pilietybę gali įgyti kitos valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės. Asmenys turi atitikti tam tikras įstatymo numatytas sąlygas. Yra šeimyninio ir nešeimyninio pobūdžio natūralizacija.

Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas natūralizacijos tvarka įtvirtintas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 12, 14, 22 straipsniuose.

Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo sąlygas nustato Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 12 straipsnis (2008 m. liepos 15 d. redakcija):

- 1) išlaikė valstybės kalbos egzaminą;

2) prašymo pateikimo metu turi dokumentą, patvirtinantį teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje;

3) gyvena Lietuvos Respublikos teritorijoje pastaruosius 10 metų;

4) turi teisėtą pragyvenimo šaltinį;

5) išlaikė Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminą;

6) yra asmuo be pilietybės arba pilietis tokios valstybės, pagal kurios teisę Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo atveju prarandama tos valstybės pilietybė, arba raštu pareiškia savo valią atsisakyti turimo kitos valstybės pilietybės, kai jam bus suteikta Lietuvos Respublikos pilietybė.

Asmenims, atitinkantiems šiame straipsnyje nustatytas sąlygas, pilietybė suteikiama atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos interesus. Asmuo, prašantis pilietybės šia tvarka, būtinai turi atitikti visas įstatymo numatytas sąlygas. Kitu atveju, tokiam asmeniui pilietybė negali būti teikiama.

Viena iš natūralizacijos sąlygų dešimties metų sėslumo cenzas. Čia svarbu, kad asmuo nuolat gyvena Lietuvoje. Tai reiškia, kad asmuo, norintis įgyti Lietuvos Respublikos pilietybę, būtina faktiškai gyventi šalyje laiką, numatytą šiame įstatyme.

„Šis reikalavimas grindžiamas nuostata, kad Lietuvos Respublikos pilietybės siekianti asmenį ir Lietuvos valstybę dar iki pilietybės suteikimo tam tikrą laiką turi sieti efektyvus faktinis ryšys, kad nuolatinis gyvenimas Lietuvoje tam tikrą laiką yra prielaida užsieniečiui integruotis į Lietuvos visuomenę, suvokti tautos mentalitetą ir jos siekius, susipažinti su tautos ir valstybės istorija, kultūra, papročiais ir tradicijomis, pasirengti prisiimti atsakomybę už valstybės dabartį ir ateitį.“¹⁵

Pilietybės įstatyme dėl sėslumo cenzo yra išimčių (14 str. 1d., 14 str.2 d.)

Pilietybės įstatyme yra numatytos asmenims virš 65 metų, politiniams pabėgėliams, asmenims praradusiems darbingumo lygį, kai kurios išimtys dėl aukščiau paminėtų sąlygų – t.y. nereikia laikyti Konstitucijos pagrindų ir lietuvių kalbos egzamino.

Įstatyme nustatyta sąlyga, kad asmuo turi būti be pilietybės arba įgijęs Lietuvos Respublikos pilietybę praranda savo valstybės pilietybę, užkerta kelią dvigubai pilietybei.

Visais atvejais pilietybė suteikiama pagal asmens raštišką prašymą. Asmuo turi viešai ir iškilmingai prisiekti Lietuvos Respublikai.

Asmenys, kurie, įgydami Lietuvos Respublikos pilietybę, netenka turėtos kitos valstybės pilietybės, prisiekia Lietuvos Respublikai tik po to, kai pateikia įrodymus, kad jie neteko turėtos kitos valstybės pilietybės. Natūralizacijos aktas yra individualus.

¹⁵Sinkevičius V. Nuolatinis gyvenimas Lietuvoje – viena iš natūralizacijos sąlygų// Jurisprudencija. Vilnius, 2001, 19 (11), p.126

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 13 straipsnyje yra numatyta, kurie asmenys, nors ir atitinkantys visas įstatyme nustatytas sąlygas, natūralizacijos būdu apskritai negali įgyti Lietuvos pilietybės.

Naujame pilietybės įstatymo 18 straipsnyje (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) numatytos tos pačios sąlygos pilietybės suteikimui natūralizacijos tvarka, kaip ir 2008 m. liepos 15 d. redakcijos Pilietybės įstatyme. Pažymėtina, kad yra tik patikslinta sėslumo sąlyga: asmuo turi teisėtai nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje. Naujo įstatymo 2 straipsnio 18 dalyje yra apibrėžtas teisėtas nuolatinis gyvenimas. Tai reiškia, kad kitos valstybės piliečio ar asmens be pilietybės, turinčių įstatymų nustatytą dokumentą, suteikiantį ar patvirtinantį teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, gyvenimas Lietuvos Respublikoje be pertraukos šiame įstatyme nustatytą laiką. Laikoma, kad asmuo gyvena Lietuvos Respublikoje be pertraukos vienerius metus, jei jis per tuos metus yra gyvenęs Lietuvos Respublikoje ne mažiau kaip šešis mėnesius.

Naujo įstatymo atskirame 41 straipsnyje yra įtvirtinta prašymų dėl Lietuvos Respublikos pilietybės natūralizacijos išimties tvarka pateikimo ir nagrinėjimo tvarka.

Apibendrinimui pateiksime 2009 m. migracijos metraščio duomenis apie Lietuvos Respublikos pilietybės natūralizacijos tvarka suteikimą: 2005 m.- 435, 2006 m. – 467, 2007 m. – 370, 2008 m.- 240, 2009 m. – 214 užsieniečiams. Iš pateiktų duomenų matome, kad pilietybės suteikimas šia tvarka sumažėjo apie 50 proc.

Panašus pilietybės įgijimo būdas natūralizacijos tvarka yra įtvirtintas ir Airijos teisės aktuose. Pagal galiojančius Airijos tautybės ir pilietybės įstatymus natūralizuotas pilietis – tai asmuo, kuris įgyja Airijos pilietybę natūralizacijos būdu pagal įstatymą. Natūralizacija tai toks procesas, kai kitatautis, gyvenantis Airijoje, pareiškia norą tapti Airijos piliečiu. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 15, 15A, 16 ir 16A skyriuose įtvirtintos pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka nuostatos. Kitataučio paraišką natūralizacijos pažymėjimui gauti svarsto Teisingumo, lygybės ir teisės ministras, įvertindamas, ar asmuo atitinka sąlygas, numatytas Airijos tautybės ir pilietybės įstatyme dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu. Ministras turi absoliučią teisę dėl natūralizacijos pažymėjimo suteikimo. Kitatautis, norėdamas kreiptis dėl pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka, privalo gyventi tam tikrą laikotarpį Airijoje. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo (1986 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) 15 skyriuje numatytos griežtos sąlygos natūralizacijai. Pilietybė gali būti suteikiama asmeniui, kuris atitinka įstatymo numatytas sąlygas. Airijos tautybės ir pilietybės įstatyme sėslumo cenzas apibūdinamas kaip reikalavimas nuolat gyventi tam tikrą laikotarpį valstybėje. Pagal Europos konvenciją dėl pilietybės nustatant natūralizacijos sąlygas, laikotarpis, kurį asmuo privalo nuolat gyventi šalyje, negali būti ilgesnis nei dešimt metų. Airijos tautybės ir pilietybės įstatyme taip pat yra įtvirtinta ši viena iš pagrindinių

sąlygų taikyti natūralizaciją asmeniui – be pertraukos gyventi šalyje vienerius metus iki prašymo pateikimo dienos ir per aštuonerius metus iki šio laikotarpio iš viso šalyje gyventi ketverius metus.

Kitos sąlygos, numatytos įstatyme, asmeniui siekiančiam įgyti pilietybę natūralizacijos būdu:

- a) pilnametis arba nepilnametis, gimęs šalyje;
- b) nepriekaištinga reputacija;
- c) nuolatinė gyvenamoji vieta valstybėje;
- d) sąžiningi ketinimai gyventi ateityje Airijos saloje po natūralizacijos;
- e) įsipareigojimas būti ištikimu tautai ir lojaliu valstybei.

Pilnamestytė, kaip nurodyta įstatyme, reiškia 18 metų ir vyresnių. Kiekvienas asmuo, sulaukęs aštuoniolikos metų amžiaus, gali kreiptis dėl natūralizacijos pažymėjimo.

Kita sąlyga – nepriekaištinga reputacija. Airijos nacionalinė policija (Garda Síochána) teikia pranešimą/ataskaitą Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministrui apie kitatututį, kuris siekia airių pilietybės. Ministras sprendamas, ar suteikti pilietybę asmeniui natūralizacijos būdu ar ne, atsižvelgia į to asmens teistumą ar tebevykstančią bylą jo atžvilgiu. Asmuo privalo ir pats informuoti apie kriminalinės ar pilietinės bylos, Airijos ar kitoje valstybėje, detales ir apie tai pažymėti anketoje dėl pilietybės.

Jei pilietis yra susituokęs su Airijos piliečiu jam taikomas sutrumpintas trejų metų sėslumo cenzas. Sėslumo cenzas įstatyme apibūdinamas kaip reikalavimas nuolat gyventi valstybėje. Plačiau apie tai analizuosime 2.1.3. skyriuje.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 15 skyriaus 3 poskyryje (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) numatyta, kad dėl nepilnamečio vaiko natūralizacijos pažymėjimo gali kreiptis vienas iš tėvų arba asmuo, kuris yra nepilnamečio *in loco parentis*.

Įstatyme išskiriama dar vienas asmeniui, siekiančiam pilietybės, reikalavimas – nuolatinė vieta. Tai reiškia, kad kitatautis turi be pertraukos gyventi šalyje vienerius metus iki prašymo pateikimo dienos ir per aštuonerius metus iki šio laikotarpio iš viso šalyje gyventi ketverius metus.

Nuolatinė (“Reckonable”) gyvenamoji vieta apima laikotarpius, į kuriuos atsižvelgiama, nagrinėjant paraišką dėl natūralizacijos. Tam tikri gyvenamosios vietos laikotarpiai gali būti pašalinti, apskaičiuojant gyvenamosios vietos laikotarpius valstybėje. Tai tokie laikotarpiai, kai asmens buvimas valstybėje nebuvo tinkamai įformintas ar (tam tikrais atvejais) laikotarpiai, kai asmuo studijavo (turėjo studento vizą), ar atitiko reikalavimus valstybės prieglobsčiui gauti.

EEE apima Europos Sąjungos nares, Norvegiją, Islandiją ir Lichenšteiną. EEE piliečiai neprivalo turėti gyvenamosios vietos leidimų Airijoje.

Ne-EEE piliečiams bet koks laikas, kai jie neturėjo leidimo pasilikti valstybėje (pagal įstatymą privalo turėti leidimą pasilikti Airijos Respublikoje) nebus įskaičiuotas į laikotarpį kaip

nuolatinė gyvenamoji vieta. Gyvenamosios vietos registracija yra įrodymas, kad asmuo teisėtai gyvena ir atitinka reikalavimus natūralizacijai. Kiti gyvenamosios vietos valstybėje periodai nebus įskaičiuoti, jei leidimas pasilikti buvo:

- a) suteiktas studijavimo tikslais (išduota studentų viza), ar tikrai buvo studijuojama;
- b) ar buvo suteiktas asmeniui, kuris dirbo pagal autorines teises;
- c) ar buvo suteiktas tuo metu, kai asmens reikalavimas prieglobsčiui buvo nagrinėjamas.

Airijos teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras turi teisę netenkinti prašymo dėl natūralizacijos. Natūralizacijos būdu neteikiama pilietybė, jeigu:

- a) asmuo turi teisę į pilietybės suteikimą jam gimus Airijoje;
- b) asmuo, esantis airių kilmės
- c) asmuo be pilietybės;
- d) asmuo, pripažintas pabėgėliu (pagal 1951 m. Ženevos konvenciją dėl pabėgėlių status), arba asmuo be pilietybės (pagal JT konvenciją dėl pilietybės neturinčių asmenų).

Natūralizacijos procesas. Natūralizacijos būdu pilietybė suteikiama tik pagal asmens raštišką prašymą. Asmuo pateikia paraišką dėl pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministrui. Savaitės bėgyje asmuo yra informuojamas, ar jis atitiko pirminio etapo sąlygas. Pateiktame prašyme asmuo privalo teisingai nurodyti visus duomenis. Jei nustatomi neatitikimai duomenų pateikimo paraiškoje, procesas Šiuo metu vidutiniškai šis procesas užtrunka 23 mėnesius nuo paraiškos pridavimo iki sprendimo priėmimo dienos (priesaikos davimas valstybei į šį laikotarpį taip pat įsiskaičiuoja). Natūralizacijos pažymėjimas išduodamas per 30 dienų po šios procedūros pabaigos. Asmuo įgyja Airijos pilietybę nuo pažymėjimo išdavimo dienos.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 16 skyriuje (1986 m. liepos 1 d. redakcija) įtvirtinta, kad Ministras turi išskirtinę teisę tenkinti kitataučio prašymą dėl natūralizacijos, nors asmuo ir neatitinka natūralizacijos sąlygų ar bent vienos sąlygos.

Asmuo po natūralizacijos proceso privalo prisiekti Apygardos teismo teisėjui. Airijos pilietybės suteikimas natūralizacijos tvarka yra laikomas privilegija ir garbe.

Pažymėjimas gali būti atšauktas, jei asmuo pateikė klaidingus duomenis, slėpė esminius faktus, sukčiavo; pažeidė savo pareigą būti ištikimu tautai ir lojaliu valstybei.

Apie natūralizacijos atšaukimą paskelbiama Airijos oficialiame valstybės leidinyje *Iris Oifigiúil*.

Siekdami aiškiau atskleisti, kokių mastu suteikiama pilietybė asmenims Lietuvoje ir Airijoje faktinius duomenis pagal Eurostato statistiką pateiksime 2 lentelėje.

2 lentelė. Asmenų, kuriems įgijo Lietuvos ir Airijos pilietybę, skaičius 2004-2008 m.¹⁶

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Airijos Respublika	3784	4079	5763	4649	3245
Lietuvos Respublika	610	435	467	371	310

Pagal 2 lentelėje palyginę faktinius duomenis galime teigti, kad Airijoje pilietybė suteikta ženkliai didesniai asmenų skaičiui nei Lietuvoje. Matome, kad 2008 m. sumažėjo pilietybės suteikimo skaičius Airijoje ir Lietuvoje

Lengvatines natūralizacijos sąlygas asmenims, sudariusiems santuoką su Lietuvos ar Airijos piliečiais plačiau pateiksime 2.1.3. skyriuje.

2.1.3. Pilietybės suteikimas sudarius santuoką su Lietuvos Respublikos ar Airijos Respublikos piliečiu

Valstybių įstatymuose yra numatytos lengvatinės natūralizacijos sąlygos.

Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimą sudarius santuoką sąlygas nustato Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 14 straipsnis. Šiuo atveju yra nustatytos lengvatinės natūralizacijos sąlygos:

- 1) asmeniui, sudariusiam santuoką su Lietuvos Respublikos piliečiu ir pastaruosius 7 metus bendrai su sutuoktiniu gyvenančiam Lietuvos Respublikos teritorijoje, Lietuvos Respublikos pilietybė suteikiama, jei šis asmuo atitinka Pilietybės įstatymo 12 str. 1d. 1, 2, 5 ir 6 punktuose nustatytas sąlygas ir nėra aplinkybių, nurodytų Pilietybės 13 str.;
- 2) asmenims, sudariusiems santuoką su Lietuvos Respublikos piliečiais: tremtiniais, politiniais kaliniais ar jų vaikais, gimusiais tremtyje, atsiveria galimybė gauti Lietuvos Respublikos pilietybę, santuokoje pragyvenus 5 metus.

Naujame pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 19 straipsnyje detalai numatytos tos pačios sąlygos pilietybės suteikimui asmenims, sudariusiems santuoką su Lietuvos Respublikos piliečiais, kaip ir 2008 m. liepos 15 d. redakcijos Pilietybės įstatymo 14 straipsnyje. Pažymėtina, kad tik patikslinta sėslumo sąlyga: asmuo, sudaręs santuoką su Lietuvos Respublikos piliečiu, turi teisėtai nuolat gyventi Lietuvoje. Straipsnis papildytas 6 punktu, kuriame numatyta tokia sąlyga: nėra šio įstatymo 23 straipsnyje nurodytų aplinkybių, t.y. aplinkybių dėl kurių pilietybė neteikiama arba negražinama.

¹⁶ 2010 m. Eurostatas. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-036/EN/KS-SF-10-036-EN.PDF [žiūrėta 2010 10 05]

Asmenys, kuriems suteikiama Lietuvos Respublikos pilietybė ne vėliau kaip per 2 metus nuo Respublikos Prezidento dekreto, kuriuo asmeniui suteikiama Lietuvos Respublikos pilietybė, įsigaliojimo dienos viešai ir iškilmingai prisiekia Lietuvos Respublikai. Priesaika yra itin svarbi pilietybės suteikimo procese.

Išnagrinėję pilietybės įgijimo sąlygas, sudarius santuoką su Lietuvos piliečiu, analizuosime Airijos pilietybės įgijimo ypatumus, susituokus su Airijos piliečiu. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymuose numatyta, kad kitataučiui susituokus su Airijos piliečiu yra galimybė palankesniu būdu įgyti Airijos pilietybę. Tačiau santuoka su Airijos piliečiu tai nėra absoliuti teisė į valstybės pilietybę.

Kitatautis, kuris yra susituokęs su Airijos piliečiu, gali gauti Airijos pilietybę ypatingomis sąlygomis, jei atitinka tam tikrus reikalavimus, numatytas Airijos tautybės ir pilietybės įstatyme. Kitataučiai, esantys santuokoje ne mažiau kaip trejus metus su Airijos piliečiais, gali kreiptis dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka. Šiems asmenims taikomos lengvatinės natūralizacijos sąlygos pilietybei įgyti, nei asmenims, kurie nėra susituokę su Airijos piliečiais. Jei kitatautis yra susituokęs su Airijos piliečiu jam taikomas sutrumpintas - trejų metų sėslumo cenzas.

Airijos Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras turi absoliučią teisę suteikti ar atsisakyti tenkinti asmens prašymą dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka ir esant santuokoje su Airijos piliečiu.

Jei asmuo buvo anksčiau vedęs ar išsiskyręs, gali kreiptis dėl pilietybės suteikimo santuokos pagrindu, jei dabartinė santuoka yra galiojanti pagal Airijos įstatymus. Antroji santuoka negalima, jei ankstesnė santuoka nepripažinta pasibaigusia (sutuoktinio mirtis ar skyrybos turi būti pripažintos pagal įstatymus). Airijos teisme įvykusios skyrybos, bus pripažintos kaip užbaigusios asmens ankstesnę santuoką. Jei santuoka nutraukta kitoje šalyje, reikia pateikti dokumentus atitinkamoms įstaigoms, kurios patvirtintų skyrybų teisėtumą pagal galiojančius Airijos įstatymus.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 15 A skyriuje (2001 m. birželio 6 d. redakcija) numatytos ypatingos sąlygos asmeniui, susituokusiam su Airijos piliečiu:

- a) pilnametystė;
- b) nepriekaištinga reputacija;
- c) kitatautis ir Airijos pilietis turi gyventi ne mažiau trejus (3) metus santuokoje;
- d) yra santuokoje, pripažintoje pagal galiojančius šalies įstatymus;
- e) asmenys turi gyventi kartu kaip vyras ir žmona;
- f) iki prašymo pateikimo dienos vienerius metus nuolat gyventi Airijos saloje;
- g) dvejus metus iš ketverių metų laikotarpio gyventi Airijos saloje;
- h) sąžiningi ketinimai gyventi šalyje po natūralizacijos;
- i) įsipareigojimas būti ištikimu tautai ir lojaliu valstybei.

Pati procedūra dėl pilietybės suteikimo susituokus su Airijos piliečiu yra panaši į procedūrą natūralizacijos būdu. Šiuo atveju Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras turi teisę savo nuožiūra tenkinti užsienio piliečio prašymą dėl pilietybės suteikimo arba jį atmesti. Ministras savo nuožiūra gali nereikalauti sąlygų numatytų c), f), g) ar h), jei yra įsitikinęs, kad asmuo patirs rimtų pasekmių, jei jam nebus suteikta Airijos pilietybė.

Sudarius santuoką su Airijos piliečiu, pilietybė turi būti įgyta per normalų natūralizacijos procesą. Airijos piliečio sutuoktiniui nuolatinės gyvenamosios vietos reikalavimas yra sumažintas nuo penkerių (5) iki trejų (3) metų. Anksčiau, įstatymas atsižvelgė į daugumos Airijos gyventojų sutuoktinius, kurie galėjo įsigyti poveidybinę pilietybę be registruotos gyvenamosios vietos Airijoje. Nuo 1956 m. liepos 17 d. iki 1986 m. gruodžio 31 d. Airijos piliečio žmona (bet ne vyras) galėjo kreiptis dėl poveidybinės pilietybės. Moteris, kuri kreipėsi dėl to prieš santuoką galėjo tapti Airijos piliete, įregistravus santuoką. Tai buvo retrospektyvi sąlyga, kuri galėjo būti pritaikyta santuokoms, sudarytoms prieš 1956 m. Nuo 1986 m. liepos 1 d. iki 2005 m. lapkričio 25 d. Airijos piliečio sutuoktinis (be natūralizacijos, garbės pilietybės ar ankstesnės santuokos) galėjo gauti poveidybinę pilietybę po trejų (3) egzistuojančios santuokos metų.

Nuo 2005 m. lapkričio 29 d. nėra galimybės pateikti pareiškimą dėl poveidybinės pilietybės. Pareiškimai, kurie buvo pateikti ir dėl jų priimti sprendimai turi būti persiųsti Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministerijos pilietybės skyriui. Poveidybinė pilietybė buvo įtvirtinta Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 8 skyriaus nuostatoje, kuri numatė, kad kitatautė, ištekėjusi už arių piliečio, gali tapti Airijos piliete, pateikdama deklaraciją Ministrui ar konsulinei įstaigai nustatytu būdu prieš santuoką ar po jos, priima Airijos pilietybę kaip poveidybinę pilietybę.

Kitataučiai, susituokę su Airijos piliečiais ir įgiję pilietybę natūralizacijos tvarka, privalo prisiekti Apygardos teismo teisėjui ar Ministrui dėl ištikimybės tautai ir lojalumo valstybei.

Šiame skyriuje išanalizavę ir palyginę abiejų šalių įstatymuose reglamentuotus panašius pilietybės suteikimo būdus: gimus, natūralizacijos tvarka, sudarius santuoką, galima teigti:

1. Pilietybė abiejose šalyse įgyjama gimus ar kitu įstatymo nustatytu būdu. Pilietybės įgijimas gimimu Lietuvoje ir Airijoje yra visuotinai pripažintas pilietybės įgijimo pagrindas. Tokiu būdu užtikrinamas abiejų valstybių pilietybės tęstinumas. Absoliuti dauguma Lietuvos ir Airijos piliečių pilietybę įgijo gimdami.
2. Airijos pilietybės įgijimas gimimu būdo ypatumas, kad asmenys gimę Airijoje, reiškia, kad asmenys gimę Airijos Respublikoje, kuri apima Airijos salą ir jūros salas. Įstatyme yra taip pat numatyti atvejai, kai asmenys gimsta Airijos laivuose ar orlaiviuose ir įgyja šios valstybės pilietybę.

3. 2004 m. priimta Airijos Konstitucijos pataisa bei tautybės ir pilietybės įstatymų pakeitimai suvaržė teisę į pilietybę gimus Airijoje bei apribojo migruojančių šeimų teises. Buvo pašalinta įstatymo nuostata, kad asmenims, kurių tėvai ne airių piliečiai, gimusiems Airijoje, automatiškai būtų suteikta teisė į pilietybę.
4. Natūralizacijos tvarka įgyjamos Lietuvos Respublikos pilietybės viena iš pagrindinių sąlygų yra gyventi Lietuvos teritorijoje pastaruosius dešimt metų.
5. Natūralizacijos tvarka įgyjamos Airijos Respublikos pilietybės viena iš pagrindinių sąlygų yra nuolatinės gyvenamosios vietos turėjimas ketverius metus iš aštuonerių metų gyvenimo laikotarpio šalyje. Asmuo privalo be pertraukos gyventi šalyje vienerius metus iki prašymo pateikimo dienos ir per aštuonerius metus iki šio laikotarpio iš visos šalyje gyventi ketverius metus. Palyginę abiejų respublikų įstatymuose įtvirtintą natūralizacijos tvarką, matome, kad pagrindinė sąlyga natūralizacijai įstatymuose įtvirtinta ta pati – tai sėslumo cenzas. Skiriasi tik laikotarpis: sėslumo cenzas Airijoje yra trumpesnis nei Lietuvoje. Lietuvoje – dešimties, Airijoje – ketverių metų.
6. Lietuvos ir Airijos įstatymai, reglamentuojantys pilietybę, numato lengvatines natūralizacijos sąlygas asmenims, susituokusiems su atitinkamos valstybės piliečiais. Sėslumo cenzas Lietuvoje sutrumpinamas iki septynerių metų, o Airijoje – iki trejų metų.
7. Reikalavimas gyventi tam tikrą laikotarpį valstybėje grindžiamas tuo, kad asmenį ir valstybę turi sieti nuolatinis faktinis ryšys bei sudaro prielaidą užsieniečiui ar kitataučiui integruotis į valstybės gyvenimą, susiformuoti ryšiams su gyvenamąja aplinka, išmokti kalbą, suvokti tautos mentalitetą, susipažinti su šalies kultūra, tradicijomis.
8. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymai, priešingai nei Lietuvos Respublikos įstatymai, nenumato asmeniui tokių natūralizacijos sąlygų: mokėti valstybinę kalbą bei laikyti kalbos ir Konstitucijos egzaminą.
9. Lietuvos ir Airijos įstatymai numato, kad asmenys, kuriems suteikiama pilietybė natūralizacijos tvarka, galimi tik pagal jų raštiškus prašymus, asmenys turi nustatyta tvarka viešai prisiekti valstybei, kuri jam suteikia pilietybę. Priesaika yra itin svarbi pilietybės suteikimo procese. Tai asmens politinis - teisinis įsipareigojimas valstybei, kuri suteikia pilietybę. Natūralizacijos aktas yra individualus.

Skyriuose 2.2. ir 2.3. nagrinėsime skirtingus pilietybės įgijimo būdus Lietuvoje ir Airijoje.

2.2. Kiti pilietybės įgijimo būdai Lietuvoje

2.2.1. Teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę įgyvendinimas

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 17 straipsnio nuostatose įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos pilietybę neterminuotai išsaugo:

- 1) asmenims, iki 1940 m. birželio 15 d. turėjusiems Lietuvos Respublikos pilietybę, jų vaikams, vaikaičiams ir provaikaičiams, gyvenantiems kitose valstybėse;
- 2) lietuvių kilmės asmenims, gyvenantiems kitose valstybėse.

Teisės į pilietybę išsaugojimas reiškia, kad aukščiau paminėtiems asmenims pripažįstama pirmumo teisė į Lietuvos pilietybę ir taikoma paprastesnė pilietybės įgijimo tvarka. Šie asmenys, pateikę prašymą, gali iš karto gauti Lietuvos Respublikos pasą arba teisę į Lietuvos pilietybę patvirtinančius dokumentus.

Sprendimus dėl teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę įgyvendinimo priima Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras.

2.2.2. Optavimas ar kitais Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais

Optavimas – tai laisvas savo noru pilietybės pasirinkimas tais atvejais, kai keičiasi valstybės teritorija. Tai labai retai naudojamas būdas pilietybei gauti ir tik esant tam tikroms sąlygoms. Optacija dažniausiai vykdoma dvišalių šalių tarptautinių sutarčių pagrindu. Šis būdas taikomas, kai tam tikros buvusios valstybės teritorijoje susikuria nauja valstybė arba iš buvusios valstybės yra atskiriama tam tikra jos dalis, kuri įtraukiama į kitos valstybės teritoriją. Piliečiams leidžiama pasirinkti, ar likti buvusios teritorijos valstybės piliečiais, ar tapti naujos valstybės piliečiais. Optavimo atveju pilietybę keičiasi remiantis Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi su užsienio valstybe. Šios sutarties pagrindu kompetentingos institucijos priima teisinį aktą, kuriame nurodomos sąlygos, būdai ir tvarka.

Lietuvos Respublikos pilietybės 7 straipsnio nuostatose numatyta, kad pilietybę gali būti įgyjama optavimo būdu ar kitais Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais.

Asmenys, įgiję Lietuvos pilietybę optavimo būdu, privalo prisiekti Lietuvos Respublikai.

Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, kai kurie asmenys tapo užsieniečiais. Lietuvoje pilietybę jiems buvo teikiama gerokai supaprastinta tvarka. Iš šių asmenų buvo reikalaujama nuolat gyventi Lietuvos teritorijoje, taip pat turėti čia nuolatinę darbo vietą arba nuolatinį legalų pragyvenimo šaltinį. Jie per dvejus metus nuo Pilietybės įstatymo įsigaliojimo turėjo teisę laisvai apsispręsti dėl pilietybės, t. y. galėjo pasilikti Sovietų Sąjungos pilietybę arba tapti Lietuvos

piliečiais. Ši atvejį galima traktuoti kaip pilietybės įgijimą optacijos būdu, nes, atkūrus nepriklausomą valstybę ir pasibaigus okupacijai, daliai gyventojų, praeityje neturėjusių tvirtų teisinių ryšių su buvusia Lietuvos valstybe, buvo suteikta teisė pasirinkti pilietybę.

„Optacija kaip pilietybės įgijimo būdas paprastai vykdoma dvišalių tarptautinių sutarčių pagrindu. Šią vienašališkai Lietuvos paskelbtą pilietybės pasirinkimo galimybę (t. y. faktiškai optaciją) vėliau pripažino ir Rusija kaip Sovietų Sąjungos teisių perėmėja. Tarptautiniu lygiu de jure šis optacijos principas faktiškai buvo įformintas 1991 m. liepos 29 d. Maskvoje pasirašytoje Lietuvos ir Rusijos sutartyje „Dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų“.¹⁷

Šioje sutartyje buvo numatyta, kad asmenys gali įgyti Lietuvos pilietybę, kurie turėjo teisę į RTFSR pilietybę bei iki 1989 m. lapkričio 3d. gyveno ir nuolat gyvena Lietuvos teritorijoje ir turi teisėtą pragyvenimo šaltinį. Dėl Lietuvos pilietybės įgijimo asmenys turėjo apsispręsti iki 1991 m. lapkričio 4 d. Vėliau norintiems tapti Lietuvos piliečiais, buvo taikomos įstatyme numatytos natūralizacijos sąlygos.

Aukščiau minėtiems asmenims nebuvo taikomi lietuvių kalbos mokėjimo ir sėslumo cenzo reikalavimai.

1992 m. rugsėjo 11 d. nota Lietuvos Respublika pasiūlė RTFSR, kad data iki kurios asmenys dėl pilietybės apsisprendžia yra 1993 m. sausio 23 d. RTFSR nota sutiko su tokia data. Vėliau data buvo pakeista į 1993 m. liepos 1 d., pasikeitimo notomis būdu. „Asmenims, iki 1993 m. liepos 1 d. nepareiškusiems noro įgyti Lietuvos pilietybę ir vėliau norintiems tapti Lietuvos piliečiais, buvo taikomos visos pilietybės įstatymo nustatytos natūralizacijos sąlygos.“¹⁸

Atkreiptinas dėmesys, kad naujame Pilietybės įstatyme (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) neliko apskritai tokios nuostatos, kad pilietybė įgyjama optavimo būdu. Šio įstatymo 14 straipsnio nuostatose išliko pilietybės įgijimo pagrindas – Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių nustatytais pagrindais.

2.2.3. Teisės į pilietybę išsaugojimas

Pilietybės įstatymo 5 straipsnis skelbia, kad Lietuvos Respublikos pilietis, gyvenantis kitoje valstybėje, savaime nepraranda pilietybės. Lietuvos valstybė gina ir globoja savo piliečius už Lietuvos Respublikos ribų.

¹⁷Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. gruodžio 22 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ 5 punkto pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. <http://www.lrkt.lt/dokumentai/1994/n410413a.htm> [žiūrėta 2010 07 28]

¹⁸Sinkevičius V. Lietuvos Respublikos pilietybė 1918-2001 metais. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002, p. 144

Pilietybės įstatymo 17 straipsnis (2008 m. liepos 15 d. redakcija) numato teisę į Lietuvos pilietybę išsaugojimą. Straipsnio nuostatose įtvirtinta, kad teisė neterminuotai išsaugoma šioms kategorijoms:

- 1) asmenims, iki 1940 m. birželio 15 d. turėjusiems Lietuvos pilietybę, jų vaikams, vaikaičiams ir provaikaičiams, gyvenantiems kitose valstybėse;
- 2) lietuvių kilmės asmenims, gyvenantiems kitose valstybėse.

Daugiau jokių sąlygų įstatymas nenumato asmenims, nurodytiems pirmoje kategorijoje.

Lietuvių kilmės asmenys, norėdami įgyvendinti teisę į Lietuvos pilietybę turi atsisakyti kitos valstybės pilietybės.

Šio straipsnio nuostatos yra aktualios išeiviams iš Lietuvos ir gyvenantiems šalyse, kuriose nepripažįstama dviguba pilietybė. Tokiems asmenims patogiau yra turėti ne Lietuvos pasą, o pažymėjimą, kad asmuo turi teisę į Lietuvos pilietybę.

Pažymėtina, kad naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2d. redakcija) 9 straipsnyje yra numatytas Lietuvos Respublikos pilietybės atkūrimas. Šio straipsnio nuostatos yra analogiškos 2008 m. liepos 15 d. Pilietybės įstatymo 17 str. 1 p. nuostatomis. Lietuvos Respublikos pilietybės atkūrimas - teisė atkurti pilietybę įgyvendinimas šio įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka. (2 str. 10 d.). Įstatyme įtvirtinta, kad pilietybė gali būti atkurta tik vieną kartą, be to pilietybė neatkuriamą, jei yra aplinkybės, dėl kurių pilietybė neteikiama ir negražinama.

Naujo Pilietybės įstatymo atskirame 10 straipsnyje yra įtvirtintos nuostatos dėl pilietybės įgijimo supaprastinta tvarka lietuvių kilmės asmenis. Šio straipsnio nuostatos skelbia, kad lietuvių kilmės asmenys niekada neturėję Lietuvos Respublikos pilietybės, turi teisę įgyti lietuvių pilietybę, neatsižvelgiant kokioje valstybėje jie gyvena.

Naujo įstatymo atskiruose 38 straipsnyje yra įtvirtinta prašymų dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atkūrimo pateikimo ir nagrinėjimo tvarka.

Pateiksime duomenis pagal 2009 m. migracijos metraštį, kiek buvo priimta sprendimų dėl užsieniečių teisės į Lietuvos Respublikos pilietybę išsaugojimo: 2005 m. – 20, 2006 m. – 47, 2007 m. -163, 2008 m. – 305, 2009 m.- 215 asmenų. Matome, kad išeiviams vis daugiau darosi aktualus pilietybės klausimas ir priimama daugiau sprendimų.

2.2. 4. Pilietybės suteikimas išimties tvarka

Pagal Pilietybės įstatymą Prezidentas Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka gali suteikti nusipelnusiems šaliai užsienio valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės. Jiems negalioja reikalavimai, kuriuos būtina įgyvendinti norint gauti pilietybę įprasta tvarka.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 ir 22 straipsniuose numatyta pilietybės suteikimas išimties tvarka. Respublikos Prezidentas gali suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę nusipelnusiems Lietuvos Respublikai ir integravusiems į Lietuvos visuomenę užsienio valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės išimties tvarka netaikydamas jiems Pilietybės įstatymo 12 str. numatytą pilietybės suteikimo sąlygų. Nuopelnais Lietuvos Respublikai laikytina užsienio valstybės piliečio ar asmens be pilietybės veikla, kuria asmuo ypač reikšmingai prisideda prie Lietuvos Respublikos valstybingumo stiprinimo, Lietuvos Respublikos galios ir jos autoriteto tarptautinėje bendruomenėje.

Asmenys norintys gauti pilietybę šia išimtinė tvarka turi tiesiogiai paduoti prašymą Lietuvos Respublikos Prezidentui, prie kurio pridedama valstybės politikų, piliečių, nusipelnusių Lietuvos valstybei, rekomendacijos, kuriose nurodoma asmens veikla.

2003 m. gruodžio 30 d. nutarime Konstitucinis Teismas išaiškino, kad nuopelnais Lietuvos valstybei negali būti vien tuo, kokio dydžio finansinę ar kitokią paramą užsienio pilietis skyrė kuriam nors asmeniui, pareigūnui, įmonei, įstaigai, organizacijai ar net pačiai Lietuvos valstybei.

2006 m. lapkričio 13 d. nutarime Konstitucinis Teismas konstatavo, kad suteikiant Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka asmens nuopelnais Lietuvos valstybei turi būti tokie ir taip pagrįsti, kad dėl jų buvimo nekiltų abejonių, kad net tais atvejais, kai užsienio valstybės pilietis turi nuopelną Lietuvos Respublikai ir yra susijęs su Lietuvos valstybe nuolatiniais faktiniais ryšiais, integravęsis į Lietuvos visuomenę, sprendžiant, ar tokiam asmeniui suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka, turi būti vadovaujamas tautos ir Lietuvos valstybės interesais.

Pilietybės suteikimas išimties tvarka yra Lietuvos Respublikos Prezidento išimtinė teisė vertinti ir spręsti, ar yra pagrindas suteikti pilietybę ar ne. “Teikdamas pilietybę Respublikos Prezidentas turi vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais, tik tautos bei valstybės interesais. Respublikos Prezidentas negali vadovautis asmeniniais interesais.”¹⁹ 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimu Konstitucinis Teismas konstatavo, kad J. Borisovui Lietuvos Respublikos pilietybe buvo suteikta vadovaujantis asmeniniais prezidento interesais, o ne Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais bei Tautos ir valstybės interesais. Nustatyta, kad J. Borisovas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo dienos nėra Lietuvos Respublikos pilietis.

Pilietybės suteikimas išimties tvarka savaime nesukelia teisinių pasekmių pilietybę įgijusio asmens šeimos nariams.

Asmenims, kurie yra netekę Lietuvos pilietybės, pilietybę išimties tvarka negali būti teikiama. Pilietybę šiems asmenims gali būti tik gražinama.

¹⁹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. balandžio 11 d. dekreto Nr. 40 "Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka" ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka suteikiama Jurij Borisov, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai.“ <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2003/n031230.htm> [žiūrėta 2010 05 15]

Pastebėtina, kad naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 20 straipsnyje yra praplėstos pilietybės suteikimo išimties tvarka nuostatos dėl asmenų integravimosi į Lietuvos visuomenę ir ypatingų nuopelnų apibūdinimais. Asmenys laikomi integravęsi į Lietuvos visuomenę, jei jie nuolat gyvena Lietuvos Respublikoje ir sugeba bendrauti lietuvių kalba bei asmenys, nors ir nuolat negyvenantys Lietuvoje, tačiau sugebantys bendrauti lietuvių kalba ir yra kitų įrodymų, patvirtinančių, kad asmenys integravęsi į Lietuvos visuomenę. Straipsnyje apibrėžta, kas yra laikoma ypatingais nuopelnais Lietuvos valstybei.

Naujo Pilietybės įstatymo atskirame 41 straipsnyje yra įtvirtinta prašymų dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka pateikimo ir nagrinėjimo tvarka.

Pateiksime faktus apie pilietybės suteikimą išimties tvarka. 2005 m. Prezidentas suteikė Lietuvos Respublikos pilietybę dviem asmenims: pabėgėliui iš Afganistano Mohammadui Mirvais Anvari ir JAV pilietei Barbarai Clow, užsiimančia labdaringa veikla. 2006 m. Pilietybės reikalų komisija rekomendavo Prezidentui išimties tvarka suteikti Lietuvos pilietybę JAV krepšininkei Katie Douglas, tačiau Prezidentas pasirinko priešingą sprendimą. 2007 m. Lietuvos pilietybės išimties tvarka buvo suteikta avangardinio kino pradininkui Jonui Mekui. 2008 m. Lietuvos pilietybės išimties tvarka suteikta popiežinėjė Šv.Kazimiero kolegijoje Romoje dirbančiam lietuvių kilmės monsinjorui kunigui Stasiui Žiliui. 2009-2010 metais, remiantis prezidentūros informacija, pilietybės išimties tvarka nebuvo suteikta.

2.2.5. Vaikų pilietybė

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas detaliam reglamentuoja atvejus, kai vaikas gimimu įgyja Lietuvos pilietybę.

Vaikas (asmuo, neturintis 18 metų), kurio abu tėvai (arba vienas iš tėvų) yra Lietuvos Respublikos piliečiai, yra Lietuvos Respublikos pilietis nepriklausomai nuo jo gimimo vietos.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 8 straipsnio nuostatos skelbia, kad jei abu tėvai netenka Lietuvos pilietybės, atitinkamai pasikeičia nepilnamečių vaikų pilietybė. Šio straipsnio nuostatos įtvirtina kraujo teisės principą.

Sudėtingesnis atvejis numatytas Pilietybės įstatymo 9 straipsnyje, kai pilietybę turi vienas iš tėvų. Jei vaiko tėvai turi skirtingą pilietybę, bet vienas iš tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, vaikas yra Lietuvos Respublikos pilietis, nepriklausomai nuo jo gimimo vietos. Jei vaiko tėvas buvo Lietuvos Respublikos piliečiu, tačiau, mirė, vaikas įgyja Lietuvos pilietybę.

Žemės teisės principas yra įtvirtintas Pilietybės įstatymo 10 ir 11 straipsniuose. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 10 straipsnio nuostatos įtvirtina, kad tėvų, asmenų be pilietybės, nuolat gyvenančių valstybėje, vaikas, gimęs Lietuvos Respublikos teritorijoje įgyja pilietybę.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 11 straipsnyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje rasti vaikai, kurių tėvai yra nežinomi, yra Lietuvos Respublikos piliečiai, jei nepaaiškėja aplinkybės, dėl kurių vaikas įgytų kitokį statusą.

Visais aukščiau paminėtais atvejais sprendimus dėl vaikų, gyvenančių Lietuvoje, pilietybės priima migracijos tarnyba, o dėl vaikų, gyvenančių užsienyje, - Vidaus reikalų ministro įgaliota institucija.

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 17 straipsnyje yra įtvirtintos naujos - įvaikinto vaiko pilietybės - nuostatos, kurių nebuvo 2008 m. liepos 15 redakcijos įstatyme. Nuostatos skelbia, kad lietuvių piliečių (-io) įvaikintas vaikas Lietuvos Respublikos pilietybę įgyja nuo jo įvaikinimo dienos. Įvaikintas vaikas, Lietuvos Respublikos pilietis, lieka Lietuvos Respublikos pilietis, nepriklausomai nuo to ar dėl įvaikinimo įgijo kitos valstybės pilietybę, ar ne.

Naujame Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) V skyriuje įtvirtintos nuostatos, kaip tėvų pilietybės pasikeitimas įtakoja vaikų iki 18 metų pilietybę, kurių nebuvo 2008 m. liepos 15 redakcijos įstatyme. Įstatymo 27 ir 28 straipsnio nuostatose detalai išskirta ir įtvirtinta, kad vaikai nuo 14 iki 18 metų įgyja Lietuvos Respublikos pilietybę, netenka pilietybės, tik jo sutikimu, išskyrus atvejus, kuriais netekęs Lietuvos Respublikos pilietybės vaikas liktų be pilietybės.

2.2.6. Pilietybės grąžinimas

Pilietybės grąžinimas – tai pilietybės atstatymas, pilietybės sugrąžinimas asmeniui, kuris ją buvo praradęs.

Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimą numato Pilietybės įstatymo 20 straipsnis. Asmeniui, kuris buvo atsisakęs pilietybės, pagal jo prašymą pilietybę gali būti grąžinama, jei asmuo nėra kitos valstybės pilietis ir atitinka įstatyme numatytas pilietybės suteikimo sąlygas. Asmeniui, netekusiui pilietybės iki 18 metų, pilietybę gali būti grąžinta, jei tapęs pilnamečiu, jis apsisprendė dėl Lietuvos Respublikos pilietybės.

Sprendžiant, ar asmeniui grąžinti pilietybę, turi būti įvertinama ne tik tai, kokiais pagrindais asmuo neteko Lietuvos Respublikos pilietybės, bet ir visos prašantį asmenį apibūdinančios aplinkybės.

Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimas savaime sukelia teisinės pasekmės šių asmenų vaikams, kuriems nesukakę 14 metų.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 22 straipsnio 6, 7, 9 dalyse numatyta kokius dokumentus ir kokiai institucijai turi pateikti asmenys dėl pilietybės grąžinimo. Klausimus dėl pilietybės grąžinimo pagal Pilietybės įstatymo 20 str. 1 d. sprendžia Lietuvos Respublikos

Prezidentas ir leidžia dekretus. Sprendimus dėl pilietybės grąžinimo pagal Pilietybės įstatymo 20 str. 2 ir 3 dalis priima Vidaus reikalų ministras ar jo įgaliota institucija.

3 lentelėje pateiksime 2007-2009 m. faktinius duomenis, koku pagrindu asmenims buvo grąžinta Lietuvos Respublikos pilietybė per trejus metus.

3 lentelė. Asmenų, kuriems grąžinta Lietuvos Respublikos pilietybė, skaičius pagal pilietybės grąžinimo pagrindus²⁰

Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimo pagrindas	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Pagal Pilietybės įstatymo 20 str. 1 dalį	26	14	4
Pagal Pilietybės įstatymo 20 str. 2 dalį	8	4	3
Pagal Pilietybės įstatymo 20 str. 3 dalį	-	-	18
Iš viso	34	18	25

Pagal 3 lentelėje pateiktus faktinius duomenis galime daryti išvadą, kad daugiausia pilietybė grąžinta pastaraisiais metais asmenims, sulaukusiems 18 metų, kurie apsisprendė dėl Lietuvos Respublikos pilietybės.

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 21 straipsnyje įtvirtintas Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimas. Pastebėtina, kad jame detalčiau išdėstytos sąlygos keliamos asmeniui nei 2008 m. liepos 15 d. redakcijos įstatyme. Šiame straipsnyje skelbiama, kad Lietuvos Respublikos pilietybė gali būti grąžinta tik vieną kartą. Pilietybė negali būti grąžinta asmenims, kuriems pilietybė buvo suteikta išimties tvarka arba asmenims, netekusiems Lietuvos Respublikos pilietybės. Nustatyta nuostata dėl sėslumo cenzo asmenims, kuriems pilietybė buvo suteikta natūralizacijos tvarka ir asmuo jos neteko. Įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad pilietybė gali būti grąžinta pagal asmens prašymą, jei jis pastaruosius 5 metus teisėtai ir nuolat gyvena Lietuvos Respublikoje.

Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimo prašymų pateikimo bei nagrinėjimo tvarka numatyta naujo įstatymo 42 straipsnyje.

Apibendrinant 2.2. skyrių darytinios šios išvados:

1. Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas išimties tvarka nusipelnusiems šaliai kitų valstybių piliečiams ar asmenims be pilietybės yra Respublikos Prezidento išimtinė teisė,

²⁰Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos internetinis puslapis: 2009 m. migracijos metraštis, p.76. <http://www.migracija.lt/> [žiūrėta 2010 08 31]

tačiau teikiant pilietybę privaloma vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais, bei tautos bei valstybės interesais.

2. Lietuvos Respublikos pilietybė gali būti grąžinama asmeniui, kuris buvo atsisakęs pilietybės, tik pagal jo raštišką prašymą ir jei asmuo nėra kitos valstybės pilietis bei atitinka įstatyme numatytas pilietybės suteikimo sąlygas.

2.3. Kiti pilietybės įgijimo būdai Airijoje

2.3.1. Garbės pilietybė (pilietybės suteikimas už nuopelnus)

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo (1956 m. liepos 17 d. redakcija) 12 skyriuje yra įtvirtinta ypatinga nuostata, kad Airijos Prezidentas gali suteikti airių garbės pilietybę asmeniui, asmens vaikui ar asmens vaikui, kuris, Vyriausybės nuomone, padarė garbę šaliai ar žymiai nusipelnė tautai. Airijos pilietybės pažymėjimas turi būti išduotas asmeniui, kuriam pilietybė tokiu būdu suteikiama. Asmuo nuo pažymėjimo išdavimo dienos įgyja Airijos pilietybę.²¹

Faktas apie garbės pilietybės suteikimą asmeniui turi būti paskelbtas nedelsiant valstybiniame leidinyje “Iris Oifigiúil”.

“Garbės pilietybė” yra iš tikrųjų teisiškai pilna pilietybės forma, suteikianti teisę gauti Airijos pasą ir kitas airių piliečių teises. Ši pilietybė suteikia tokias pat privilegijas ir teises, kaip natūralizuotiems Airijos piliečiams. Šiuo būdu pilietybė buvo suteikta užsienio sportininkams, meno kolekcionieriams, filantropams. Asmenys, kuriems suteikta airių garbės pilietybė, yra: Jack Charlton (ir jo žmonai) – už pasiekimus (kaip vadybininko) Airijos Respublikos nacionalinėje futbolo komandoje; Alfred Chester Beatty (1957) – meno kolekcionieriui, filantropui ir Chester Beatty bibliotekos įkūrėjui; Alfred Beit (1993) (ir jo žmonai) – meno kolekcionieriui ir Russborough Namo savininkui; Derek Hill (1999) – menininkui, kuris įkūrė konservatyvią tapybos Salos mokyklą; Jean Kennedy Smith (1998) – ankstesnis Jungtinių Valstijų ambasadorius Airijai ir t.t.

2.3.2. Airijos pilietybė pagal kilmę

Airijos pilietybę pagal kilmę numato Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 7 skyrius (2001 m. birželio 1 d. redakcija). Kiekvienas asmuo yra Airijos pilietis nuo gimimo, jei jo tėvas ar motina buvo Airijos piliečiai, ar būtų Airijos piliečiai, jei tėvai būtų gyvi.

²¹Elektroninio Airijos statuto knygos (oficialūs Oireachtas teisės aktai) internetinis puslapis: Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas, Nr. 26, 1956. <http://www.irishstatutebook.ie/1956/en/act/pub/0026/sec0012.html> [žiūrėta 2010 05 10]

Įstatymo nuostatos įtvirtina, kad Airijos pilietybė nesuteikiama asmeniui, gimusiam už Airijos salos ribų, jei vienas iš tėvų taip pat gimė už Airijos salos ribų. Yra išimtys: jei asmens gimimas įregistruotas pagal Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 27 skyriaus reikalavimus arba vienas iš tėvų to asmens gimimo metu buvo užsienyje viešojoje tarnyboje. Šiam faktui yra numatyta sąlyga, kad asmens, kuris gimė po 1986 m. liepos 1 d., Airijos pilietybės, įregistruotos gimimų užsienyje įrašų knygoje, faktas laikomas tik tokios registracijos dieną ar nuo jos.

Asmuo, kurio vieni iš senelių buvo Airijos piliečiai, nors tėvai ir nėra gimę Airijos saloje, gali įgyti Airijos pilietybę. Įstatymo 27 skyriuje (2001 m. birželio 1 d. redakcija) įtvirtinta nuostata, kad asmuo, įrodydamas savo teisę pilietybei įgyti, privalo savo gimimo faktą įregistruoti gimimų užsienyje įrašų knygoje. Airijos pilietybė tokiam asmeniui įsigalios nuo gimimo registracijos datos. Airių kartų pilietybė gali būti palaikoma tokiu būdu kiekvienos kartos, garantuojančios jų registraciją gimimų užsienyje įrašų knygoje prieš kitos kartos gimimą.

Nuo 1986 m. liepos 1 d., asmuo užsiregistravęs gimimo faktą gimimų užsienyje įrašų knygoje yra pripažįstamas Airijos piliečiu nuo registracijos datos, o ne nuo jo gimimo datos.

Ši teisė įgyti pilietybę pagal kilmę yra įtvirtinta Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo (2001 m. birželio 1 d. redakcija) 7 skyriuje. Asmens gimimas gali būti užregistruotas, sutinkamai su užsienio gimimų taisyklėmis, gimimų užsienyje įrašų knygoje arba užsienio gimimų registre.

Asmenys, užregistruoti gimimų registre prieš 1986 m. liepos 1 d., pripažįstami Airijos piliečiais arba nuo datos kai įsigaliojo Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas 1956, t.y. 1956 m. liepos 17 d., arba nuo jų gimimo datos, jei ji vėlesnė. Tokiais atvejais, vaikai, gimę po 1956 m. liepos 17 d. turi teisę reikalauti pilietybės.

1986 m. pasikeitus įstatymui, asmenims, kurių pilietybei įgyti reikalinga gimimo registracija, pilietybės įgijimo faktas laikomas nuo registracijos datos, o ne nuo gimimo datos. Asmenys, kurių seneliai Airijos piliečiai, gimę Airijoje saloje, be išimčių gali lengvai reikalauti airių pilietybės. Asmenų tėvai automatiškai turi būti Airijos piliečiais ir pilietybę gauti, registruodami savo gimimo faktą gimimų užsienyje įrašų knygoje. Priešingai asmenys, norintys reikalauti pilietybės pagal senelių, Airijos piliečių, kilmę gali turėti keblumą, jei tėvai savo gimimo fakto neįregistravę gimimų užsienyje įrašų knygoje. Jų tėvai gali tikrai perduoti airių pilietybę vaikams, gimusiems po to, kai jie savarankiškai buvo užregistruoti ir ne bet kokiems vaikams, o gimusiems prieš registraciją. Pilietybė, įgyta pagal kilmę, gali būti palaikyta neapibrėžtai, kol kiekviena karta garantuoja savo registraciją prieš kito gimimą.

Asmuo negali reikalauti pilietybės ankstesnių protėvių pagrindu. Airių pilietybės pagrindu negali būti toks ryšys, kaip pusbrolis, teta ar dėdė buvo Airijos piliečiai, jei niekas iš asmens tėvų ar senelių nebuvo Airijos piliečiai asmens gimimo laiku.

Gimimų užsienyje registras saugomas Užsienio reikalų departamente Dubline.

2.3.3. Vaikų pilietybė

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 10 (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) ir 11 (1956 m. liepos 17 d. redakcija), 13 (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) skyriuose yra įtvirtintos nuostatos dėl vaikų pilietybės.

Iki 2004 m. galiojo Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 9 skyriaus nuostata, kuri reglamentavo, kad vaikas, gimęs po tėvo mirties, kurio tėvas savo mirties dieną buvo Airijos pilietis, gauna Airijos pilietybę tokiomis pat sąlygomis, jei jo tėvas būtų gyvas kai jis gimė.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 10 skyriuje (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) yra įtvirtinta nuostata dėl pamestinukų. Šiame skyriuje skelbiama, kad kiekvienas rastas naujagimis, pirmą kartą rastas šalyje, nebent būtų įrodyta priešingai, laikoma, kad yra gimęs Airijoje tėvams, kurių bent vienas iš jų yra Airijos pilietis.

Vaikų pilietybė įvaikinant numatyta Airijos tautybės ir pilietybės 1956 įstatymo 11 skyriuje. Šio skyriaus nuostatos numato, jei vaikas, kuris nėra Airijos pilietis yra įvaikintas Airijos piliečio ar poros, kurios kiekvienas sutuoktinis yra Airijos pilietis, tada įvaikintas vaikas turi teisę įgyti Airijos pilietybę. Jei vaikas yra įvaikintas iš išorės valstybės, turi būti įvykdytos tam tikros imigracijos procedūros. Įvaikintam vaikui, kad patektų į Airijos valstybę, turi būti gautas imigracijos leidimas iš Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministerijos. Šis leidimas išduodamas tik tuo atveju, kai asmenys, norintys įsivaikinti vaiką, yra atlikę atitinkamas, numatytas Airijos įstatymuose, procedūras.

Įstatymo 13 skyriaus (2004 m. gruodžio 15 d. redakcija) nuostatos numato vaikų, gimusių laivuose ir orlaiviuose pilietybę. Skyriuje nustatyta, kad asmuo, gimęs Airijos laive ar orlaivyje, kur jis bebūtų, laikomas gimęs Airijos saloje. Pagal įstatymą airių laivas reiškia, užregistruotą valstybėje laivą ar laivą, kuris nėra užregistruotas, bet valdomas asmens, turinčio teisę turėti ir valdyti tą laivą valstybėje. Airijos orlaivis reiškia visus orlaivius, registruotus šioje valstybėje.

Priėmus 2001 įstatymą, panaikinta 1956 įstatymo 13 skyriaus 2 skyriaus nuostata, kad asmuo, kuris gimė užsieniečiams užsienio laive ar orlaivyje, kai laivas ar orlaivis yra Airijoje ar jo teritoriniuose vandenyse, nelaikomas gimusiu Airijoje, jeigu vaiko gimimo metu vaikas gauna kitos šalies pilietybę.

Po 2004 m. įvykusio referendumo, įsigaliojo Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 6A skyriaus nuostata: vaikai, gimę Airijoje, kurių nei vienas iš tėvų nėra Airijos pilietis, neturi teisės būti Airijos piliečiais, jei vienas iš tėvų neteisėtai gyveno Airijoje tris iš keturių metų, iki jų vaiko gimimo.

Pagal galiojančias 2004 įstatymo nuostatas vaikai, gimę 2005 m. sausio 1 dieną arba po jos, kurių tėvai yra kitataučiai, neturi teisės automatiškai įgyti Airijos pilietybę. Vaikai, gimę po 2005 m. sausio 1 d., turi teisę į Airijos pilietybę, jei jie yra vaikai Jungtinės Karalystės piliečių arba tėvų,

turinčių teisę gyventi Šiaurės Airijoje be jokių apribojimų dėl gyvenamosios vietos. Kitų užsienio valstybių tėvai turi įrodyti, kad turi ryšį su Airija. Tai gali būti patvirtinta, jei asmenys teisėtai gyveno Airijoje tris metus iš ketverių iki jų vaiko gimimo, ir bus pripažįstama, kad jie turėjo tikrą teisinį ryšį su Airija bei tuomet jų vaikas turės teisę į Airijos pilietybę.

Diplomatų vaikų pilietybė. Kaip ir daugelyje šalių, Airijoje diplomatų vaikams šios valstybės pilietybė neteikiama. Tai netaikoma, kai vaiko tėvas diplomatas yra santuokoje su Airijos piliečiu ar Britanijos piliečiu. 2001 m. buvo priimta įstatymo pataisa pagal, kurią buvo leidžiama diplomatų vaikus įregistruoti kaip Airijos piliečius, jei jie apsisprendžia dėl pilietybės suteikimo vaikams. Tačiau tai buvo panaikinta po trejų metų. Diplomatomams liko teisė užsiregistruoti vaikus, gimusius tik prieš 2005 m. sausio 1 d.

Išanalizavę Airijos tautybės ir pilietybės įstatymuose įtvirtintas nuostatas dėl garbės pilietybės suteikimo ir pilietybės suteikimo pagal kilmę bei vaikų pilietybės, apibendriname teigdami:

1. Airijos Respublikos Prezidentas gali suteikti airių garbės pilietybę asmeniui, asmens vaikui ar asmens vaikaičiui, kuris Vyriausybės nuomone, padarė garbę šaliai ar žymiai nusipelnė tautai.
2. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas įtvirtina ypatumą: pilietybės testinumas užtikrinamas asmenų gimimus registruojant gimimų užsienyje įrašų knygoje arba užsienio gimimų registre. Pilietybės įgijimo faktas pripažįstamas nuo registracijos gimimų užsienyje įrašų knygoje arba užsienio gimimų registre, o ne nuo asmens gimimo datos.
3. Airijos tautybės ir pilietybės įstatyme aiškiai reglamentuotos nuostatos dėl vaikų pilietybės, išskiriant vaikų, gimusių orlaiviuose ir laivuose, pamestinukų bei įvaikintų vaikų teisę į pilietybę.

III. DVIGUBOS PILIETYBĖS TEISINIS REGULIAVIMAS IR YPATUMAI LIETUVOJE IR AIRIJOJE

Dvigubos pilietybės atsiradimo priežastys yra šios: a) gimstant, iškilus „žemės teisės principo“ ir „kraujo teisės principo“ nesuderinamumui; b) mišrios santuokos metu, c) natūralizacijos būdu įgyjant pilietybę, d) kai pilietybė suteikiama išimties tvarka. Teisiniu dvigubos pilietybės atsiradimo pagrindu yra įvairių valstybių, reguliuojančių pilietybės santykius, kolizijos. Dvigubos pilietybės atsiradimas yra susijęs su valstybės diskrecija nustatyti kriterijus, būtinus tos valstybės pilietybei įgyti.

„Šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje įprastu dvigubos pilietybės įteisinimo būdu yra laikomas dvišalių tarptautinių sutarčių dėl dvigubos pilietybės tarp suinteresuotų valstybių sudarymas.“²² Tokių sutarčių Lietuva nėra sudariusi.

Dviguba pilietybė gali atsirasti įgyvendinant teisę į pilietybę pagal Lietuvos Respublikos 17 str. 3 d., ta apimtimi kuria nereikalaujam atsisakyti turimos kitos šalies pilietybės. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 17 straipsnyje įtvirtinta nuostata, Lietuvos Respublikos pilietis negali turėti kitos šalies pilietybės, išskyrus asmenis, iki 1940 m. birželio 15 d. buvusius Lietuvos piliečiais ir ištremtus ar pasitraukusius iki 1990 m. kovo 11 d. Dvigubą pilietybę gali turėti vaikas, kurio abu tėvai ar bent vienas iš tėvų yra Lietuvos pilietis, taip pat asmenys, gavę valstybės su kuria Lietuva yra sudariusi sutartį dėl dvigubos pilietybės, pasą.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 str. 1 d. įtvirtintas atvejis, kai Lietuvos Respublikos pilietis gali turėti ir kitos valstybės pilietybę: asmenims, turintiems užsienio valstybės pilietybę, Lietuvos Respublikos pilietybė suteikiama išimties tvarka už nuopelnus Lietuvai.

Lietuvos Respublikos pilietybės nuostatos, kas gali turėti dvigubą pilietybę, yra suformuluotos atsižvelgiant į Konstitucijos 12 straipsnyje įtvirtintą principą.

„Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatyta, jog, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis. Ši konstitucinė nuostata reiškia, jog dvigubos pilietybės draudimas nėra absoliutus, jog įstatymų leidėjas gali nustatyti atvejus, kai Lietuvos pilietis tuo pat metu gali būti ir kitos valstybės pilietis.“²³

²²Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. gruodžio 22 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ 5 punkto pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. <http://www.lrkt.lt/dokumentai/1994/n410413a.htm> [žiūrėta 2010 07 28]

²³Sinkevičius V. Lietuvos Respublikos pilietybė 1918-2001 metais. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002, p. 182-183

Didėjanti Lietuvos piliečių migracijos banga, augantis santuokų su užsieniečiais skaičius kelia problemą dėl dvigubos pilietybės. Lietuvos Respublikos piliečiai tampa kitos valstybės piliečiais ne dėl savo noro, o dėl įstatymų kolizijos, kai valstybių pilietybės įstatymai grindžiami skirtingais pilietybės įgijimo pagrindais.

Šis klausimas yra labai aktualus užsienio lietuviams – tapę valstybės, kurioje gyvena, piliečiais, jie iškart praranda Lietuvos pasą. 2006 m. lapkričio 16 d. Konstitucinis Teismas išaiškino, kada pagal Konstituciją dvigubos pilietybės atvejai turi būti reta išimtis ir dvigubą pilietybę įteisiančius įstatymus paskelbė prieštaraujančius pagrindiniam šalies įstatymui. Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad norint liberalizuoti dvigubos pilietybės suteikimą, būtina keisti Konstituciją ir tai gali būti daroma tik referendumu.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. ir 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimuose konstatavo, kad nustatydamas Lietuvos Respublikos įgijimo pagrindus ir reguliuodamas pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką, įstatymų leidėjas turi diskreciją, tačiau turi paisyti konstitucinio reikalavimo, kad Lietuvos Respublikos pilietis kartu gali būti ir kitos valstybės piliečiu tik atskirais nustatytais atvejais. Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad Konstitucijos 12 straipsnio nuostata, jog asmuo gali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės piliečiu tik atskirais įstatymo nustatytais atvejais reiškia, kad tokie įstatymo atvejai gali būti tik labai reti, kad dvigubos pilietybės atvejai turi būti ypač reti - išimtiniai, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį dvigubos pilietybės atvejai būtų ne ypač retos išimtys, bet paplitęs reiškinys.

2006 m. lapkričio 13 d. nutarime Konstitucinis Teismas konstatavo, kad daugelis Lietuvos Respublikos nuostatų, kurios Lietuvos Respublikos piliečiui leidžia turėti ir kitos valstybės pilietybę, prieštarauja Konstitucijai, ir pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas yra labai prieštaringas, nenuoseklus, painus, o kai kurios formuluotės yra dviprasmiškos ir įstatymas taisytinas iš esmės.

Daugelis valstybių ieško būdų kaip spręsti dvigubos pilietybės problemas, tarp jų ir Lietuva. Daug diskusijų ir emocijų kėlė ir kelia Lietuvos Respublikos pilietybės teisinių santykių dėl dvigubos pilietybės suregulavimo klausimas. Politikai, teisininkai, visuomenė, Pasaulio lietuvių bendruomenė diskutavo dėl keičiamo Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo nuostatų. Gausiai užsienio valstybėse gyvenantiems lietuviams ir pastaraisiais metais emigravusiems piliečiams toks teisinis reguliavimas atima galimybes išsaugoti Lietuvos pilietybę. Politikai, sprendami dvigubos pilietybės klausimus ir priimdami įstatymus, turi įvertinti, kokias pasekmes tai turės valstybei, emigracijos bangai.

2010 m. birželio mėn. 18 d. Lietuvos Respublikos Seimas atidėjo numatytą Pilietybės įstatymo priėmimą dėl tarpusavyje prieštaraujančių nuostatų. Svarstydamas įstatymo projektą

Seimas nustatė, kad dviguba pilietybė galima, jei kitos valstybės pilietybę asmuo įgyja automatiškai gimdamas ar sudarymas santuoką su tos šalies piliečiu, tačiau nustatytas trejų metų terminas kuriai nors pilietybei. Jei kitos šalies pilietybė būtų įgyjama gimimu, kurią pilietybę pasirinkti asmuo turėtų nuspręsti per trejus metus nuo pilnametystės (t.y. 21 m.). Asmuo, kitos šalies pilietybę įgijęs per santuoką, kurią pilietybę pasirinkti turėtų nuspręsti per trejus metus nuo santuokos sudarymo datos. Seimas įstatymo projekte trejų metų termino nenustatė, todėl liko prieštaravimas.

2010 m. birželio 14 d. buvo įregistruotas Teisės ir teisėtvarkos komiteto vadovo St. Šedbaro pasiūlymas²⁴, kuris leistų gimimu ar santuoka įgytą kitos šalies pilietybę išlaikyti neprarandant Lietuvos pilietybės, be jokių terminų. Seimas svarstydamas įstatymo projektą, išplėtė pirminės redakcijos galimybes turėti dvigubą pilietybę. Prezidentūros pateikta redakcija dvigubą pilietybę leido iš Lietuvos iki Nepriklausomybės atkūrimo pasitraukusiems asmenims bei jų palikuonims. Seime pateiktas pasiūlymas dvigubą pilietybę turėti išvykusiems ir po Nepriklausomybės atkūrimo, jei jie įgijo Europos Sąjungos ar NATO šalies pilietybę, taip pat gyvenantiems kaimyninėse šalyse.

2010 m. birželio 29 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymas, kuriuo dabartinis Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo galiojimas pratęstas iki 2011 m. sausio 1 d.

Po dvejų metų svarstymo 2010 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos Seimas, pritardamas Prezidentės pataisoms, priėmė pakoreguotą Pilietybės įstatymą, išplečiantį dvigubos pilietybės ribas. 2010 m. lapkričio 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtą Pilietybės įstatymą Prezidentė vetavo dėl kelių Lietuvos Respublikos Konstitucijai galimai prieštaraujančių nuostatų. Teisininkų nuomone šio įstatymo nuostatos dėl dvigubos pilietybės įteisinimo ES ir NATO šalių piliečiams ir išplečiant asmenų, galinčių gauti Lietuvos pilietybę išimties tvarka rata, yra ydingos, prieštaraujančios Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Pasak E. Kūrio vetuoto įstatymo 7 straipsnio ydingumas pasireiškė tuo, kad Lietuvos piliečiai išvykę iš šalies ir įgiję ES ar NATO valstybės narės pilietybę, galėtų turėti dvigubą pilietybę, tačiau negalima prognozuoti kiek ateityje ES ar NATO plėsis. Taip pat įstatyme nebuvo kalbama apie išvykusio Lietuvos piliečio gyvenamąją vietą, t.y. asmuo gali gyventi bet kur.

Pažymėtina, kad ir 2010 m. spalio 12 d. buvo atidėtas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo projekto²⁵, (2010 m. rugsėjo 28 d. pateiktas teisės ir teisėtvarkos komiteto), svarstymas, nes kilo ginčų dėl tos pačios nuostatos, kuri leistų dvigubą pilietybę turėti emigrantams, tapusiems

²⁴Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis: Pasiūlymas dėl Pilietybės įstatymo projekto (XIP)-353(3). http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=375067 [žiūrėta 2010 07 30]

²⁵Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo projektas (XIP)-353 (4). http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=381632 [žiūrėta 2010 10 12]

kitų Europos Sąjungos ir NATO valstybių piliečiais. Tačiau ši nuostata vis tiek liko 2010 m. lapkričio 4 d. įstatyme.

2010 m. gruodžio 2 d. redakcijos įstatymo 7 straipsnyje aiškiau apibrėžiamos dvigubos pilietybės sąlygos bei išplečiamos jos ribos. Šis įstatymas neleis įteisinti dvigubos pilietybės asmenims, emigravusiems po 1990 metų į ES ir NATO šalis.

Naujo Pilietybės įstatymo 7 straipsnyje įtvirtinti atvejai, kai Lietuvos Respublikos pilietis galės būti kartu ir kitos valstybės pilietis, yra šie: jeigu jis Lietuvos Respublikos pilietybę ir kitos valstybės pilietybę įgijo gimdamas ir jam nėra sukakę 21 metai; yra asmuo, išstremtas iš okupuotos Lietuvos Respublikos iki 1990 m. kovo 11 d. ir įgijęs kitos valstybės pilietybę ar yra šio asmens palikuonis; yra asmuo, pasitraukęs iš Lietuvos iki 1990 m. kovo 11 d. ir įgijęs kitos valstybės pilietybę ar šio asmens palikuonis; sudarydamas santuoką su kitos valstybės piliečiu dėl to savaime (*ipso facto*) įgijo tos valstybės pilietybę; yra asmuo, kuriam nesukako 21 metai, jei jis yra įvaikintas Lietuvos Respublikos piliečių (piliečio) iki 18 metų; yra asmuo nesukakęs 21 metų, Lietuvos Respublikos pilietis, įvaikintas kitos valstybės piliečių (piliečio) ir dėl to įgijęs kitos valstybės pilietybę; Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas kitos valstybės pilietis; Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo turėdamas pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje.

Airijoje skirtingai nei Lietuvoje dviguba pilietybė nėra draudžiama. Airijos pilietybės įstatymai yra patys liberaliausi Europoje. Airijos pilietis, būdamas šios šalies piliečiu, gali turėti dvigubą pilietybę: tai yra vienu metu būti Airijos piliečiu ir turėti kitos šalies pilietybę. Airijos vyriausybė nereikalauja atsisakyti kitos valstybės pilietybės dėl turimos Airijos pilietybės. Airijos piliečiai gali laisvai gyventi ir dirbti bet kurioje Europos Sąjungos šalyje. Airijos piliečiai dvigubą pilietybę laiko privalumu dėl gyvenamosios vietos, užimtumo, sveikatos, švietimo ir t.t.

Asmuo, susituokęs su kitataučiu, išsaugoja Airijos pilietybę, nepriklausomai nuo to, ar jis/ji priima kitos šalies pilietybę. Įstatymo 23 skyriuje numatyta, kad Airijos piliečiai, sudarę santuoką su užsieniečiais, nepraranda airių pilietybės, jei jiems ir suteikiama kitos valstybės pilietybė.

Airijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės 2001 m. (1998 m. Belfasto sutarties rezultatas) pripažino visų Šiaurės Airijos žmonių prigimtinę teisę laikyti save airiais ar britais, o taip pat turėti airių ar britų pilietybę, arba abi pilietybes. Tai patvirtino, kad teisė į dvigubą britų ir airių pilietybę yra priimtina abiems šalių vyriausybėms ir nebus įtakota jokių Šiaurės Airijos statuto pasikeitimų ateityje.

2004 m. priimtas Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 1956 pakeitimas (įsigaliojęs 2005 m. sausio 1 d.) suvienodino Airijos ir Jungtinės Karalystės įstatymus. Toks įstatymas buvo priimtas dėl didžiulės emigracijos bangos. Emigrantų vaikai, gimę Airijos valstybėje, automatiškai įgydavo šalies pilietybę. Šiuo metu egzistuoja konstitucinė teisė į Airijos pilietybę tiems, kurie gimė Airijoje ir kurių, bent vienas iš tėvų yra Airijos pilietis arba turi teisę į pilietybę.

Apibendrinant dvigubos pilietybės ypatumus aukščiau minėtose valstybėse, galima teigti:

1. Lietuvos Respublikoje dvigubos pilietybės draudimas nėra absoliutus. Įstatymų leidėjas gali nustatyti išskirtinius atvejus, kai Lietuvos pilietis tuo pat metu gali būti ir kitos valstybės pilietis. Lietuvos Respublikos Seimas 2010 m. gruodžio 2 d. priėmė naują pakoreguotą Prezidentės Pilietybės įstatymą, kuriame aiškiau apibrėžiama dviguba pilietybė ir išplečiamos jos ribos.
2. Airijos Respublikos įstatymai nedraudžia dvigubos pilietybės. Airijos pilietis, būdamas šios šalies piliečiu, gali turėti dvigubą pilietybę: tai yra vienu metu būti Airijos piliečiu ir turėti kitos šalies pilietybę.

IV. PILIETYBĖS NETEKIMAS

4.1. Pilietybės santykių pasibaigimo pagrindai

Pilietybės netekimas reiškia, kad nutrūksta teisinis ryšys tarp asmens ir valstybės. Pasekmė yra ta, kad pasikeičia asmens teisinis statusas, asmuo nutraukia faktinius ryšius su valstybe, asmuo negali naudotis valstybės globa. Jis tampa asmeniu be pilietybės.

Pagal Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 15 straipsnį niekam negali būti savavališkai atimta jo pilietybė. Pilietybės atėmimas yra valstybės sankcija asmeniui, kuris pasielgė neleistina. Ši priemonė gali būti taikoma tik natūralizuotiems asmenims ir optantams. Piliečiams pagal kilmę pilietybė negali būti atimama.

Pilietybė tęsiasi tol, kol asmuo miršta arba netenka pilietybės.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 18 straipsnis įtvirtina pilietybės netekimo pagrindus:

- 1) atsisakius Lietuvos Respublikos pilietybės;
- 2) įgijus kitos valstybės pilietybę;
- 3) Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais pagrindais;
- 4) jei Lietuvos Respublikos pilietis tarnauja kitos valstybės karo tarnyboje arba dirba Europos Sąjungos valstybės narės valstybės tarnyboje neturėdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės leidimo;
- 5) teismui pripažinus asmenį netekus Lietuvos Respublikos pilietybės, kai asmuo, turėdamas šios dalies 4 punkte nurodytą leidimą, tarnauja kitos valstybės karo tarnyboje arba dirba kitos valstybės tarnyboje taip, kad tuo padaroma žala Lietuvos Respublikos interesams.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 2 punktas (2008 m. liepos 15 d. redakcija) netaikomas asmenims, įgijusiems kitos valstybės, su kuria Lietuvos Respublika yra sudariusi sutartį dėl dvigubos pilietybės.

Pilietybės netekimo atvejų Lietuvoje sąrašas, įtvirtintas įstatyme yra išsamus ir negali būti aiškinamas plečiamai.

Klausimus dėl pilietybės atsisakymo sprendžia Lietuvos Respublikos Prezidentas leisdamas dekretus pagal suinteresuoto asmens prašymą.

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 24 straipsnyje yra numatyti Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo atvejai. Šio straipsnio nuostatos yra analogiškos 2008 m. liepos 15 d. redakcijos Pilietybės įstatymo 17 str. 1 p. nuostatoms, tačiau dar yra įtvirtinti papildomi

netekimo atvejai: pilietybės netenkama, kai įgyjama Lietuvos Respublikos pilietybę pateikus suklastotus dokumentus ar kitokiu apgaulės būdu; paaiškėjus aplinkybėms, dėl kurių asmeniui Lietuvos Respublikos pilietybė negalėjo būti suteikta, atkurta ar grąžinta; paaiškėjus, kad sprendimas dėl asmens Lietuvos Respublikos pilietybės priimtas šį ar kitus Lietuvos Respublikos įstatymus. Nuostata dėl pilietybės netekimo įgijus kitos valstybės pilietybę, papildyta išimtimi, kad galima turėti ir kitos valstybės pilietybę.

Siekdami aiškiau atskleisti, kuriuo pagrindu buvo netenkama Lietuvos Respublikos pilietybės pastaruosius penkerius metus, pateiksime faktinius duomenis 4 lentelėje.

4 lentelė. **Asmenų, netekusių Lietuvos Respublikos pilietybės, skaičius pagal pilietybės netekimo pagrindus**²⁶

Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindas	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Atsisakius Lietuvos Respublikos pilietybės	207	216	280	121	94
Įgijus kitos valstybės pilietybę	265	485	610	647	784
Asmuo teisėtai apsisprendė dėl LR pilietybės iki 1991-11-04 pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymą, gyvena užsienio valstybėje ir nesikreipė dėl Lietuvos Respublikos pilietybę patvirtinančio dokumento išdavimo į vidaus reikalų ministro įgaliotas institucijas ar Lietuvos konsulines įstaigas užsienyje iki 2003 m. gruodžio 31 d. (šis pagrindas negalioja nuo 2008-07-22)	283	197	123	158	-
Vaikų, nesukakusių 14 metų, LR pilietybės netekimas, kai abu tėvai netenka Lietuvos Respublikos pilietybės	-	-	2	-	-
Iš viso	755	898	1015	926	878

Iš 4 lentelės matome, kad pilietybės netekimo atvejų daugiausia yra šiais pagrindais: kai asmuo atsisako pilietybės ar įgyja kitos valstybės pilietybę. Patys asmenys atsisako vis mažiau,

²⁶Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos internetinis puslapis: 2009 m. migracijos metraštis, p.72. <http://www.migracija.lt/> [žiūrėta 2010 08 31]

tačiau auga pilietybės netekimų skaičius Lietuvoje dėl to, kad asmenys įgyja kitos valstybės pilietybę. Per pastaruosius penkerius metus padidėjo šis skaičius padidėjo beveik tris kartus.

Pilietybės netekimą aukščiau nurodytais pagrindais aptarsime plačiau 4.1.1. ir 4.1.2. skyriuose.

4.1.1. Atsisakius Lietuvos Respublikos pilietybės

Kiekvienas pilietis turi teisę atsisakyti pilietybės. Lietuvos Respublikos piliečio teisė atsisakyti pilietybės negali būti varžoma, išskyrus Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje numatytus atvejus. Jokių papildomų sąlygų dėl pilietybės atsisakymo įstatymai nenumato.

Asmens prašymas dėl pilietybės atsisakymo nagrinėjamas tik tuo atveju, jei:

- a) prašantis asmuo yra įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką; arba
- b) jam yra įsiteisėjęs ir vykdytinas teismo nuosprendis.

Jei šios aplinkybės išnyksta, asmens prašymas dėl pilietybės atsisakymo turi būti nagrinėjamas.

Sprendimus dėl pilietybės atsisakymo priima Vidaus reikalų ministras ar jo įgaliota institucija.

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 25 straipsnyje yra numatyta Lietuvos Respublikos piliečio teisė atsisakyti pilietybės. Šio straipsnio sąlygos yra analogiškos 2008 m. liepos 15 d. įstatymo redakcijos 19 straipsnio nuostatomis, tačiau dar yra nustatyta papildoma sąlyga, piliečio prašymas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atsisakymo negali būti nagrinėjamas, jei jis liktų be pilietybės. Naujo įstatymo 43 straipsnyje yra įtvirtinta prašymų dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atsisakymo pateikimo ir nagrinėjimo tvarka.

4.1.2. Įgijus kitos valstybės pilietybę

Kitas iš pagrindų, kai yra netenkama Lietuvos Respublikos pilietybės, yra kitos valstybės pilietybės įgijimas. Tai įtvirtinta Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 2 punkte. Lietuvos Respublikos pilietis kitos valstybės pilietybę paprastai gali įgyti tokiu atveju, kai jis pats prašo suteikti tos kitos valstybės pilietybę arba pats atlieka tokius veiksmus, kuriems esant jam yra suteikiama tos kitos valstybės pilietybė, t. y. kai Lietuvos Respublikos pilietis pats kokiu nors būdu išreiškia savo valią įgyti kitos valstybės pilietybę, taigi kartu netekti Lietuvos Respublikos pilietybės.

“Pagal įstatymą kitos valstybės įgijimu (dėl ko netenkama Lietuvos pilietybės) laikomas tik toks atvejis, kai Lietuvos pilietis įgyja kitos valstybės pilietybę po to, kai jam buvo išduotas Lietuvos pilietybę patvirtinantis dokumentas.”²⁷

Naujo Pilietybės įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 27 straipsnio nuostatose yra įtvirtintas dar vienas pagrindas: Lietuvos Respublikos pilietybės netekimas įgijus kitos valstybės pilietybę, išskyrus atvejus numatytus šio įstatymo 7 straipsnio 1-6 ir 8 punktus, kai asmuo gali būti Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, įpareigojanti asmenį pranešti per 2 mėnesius nuo kitos valstybės pilietybės įgijimo dienos raštu įgaliotai atitinkamai institucijai. 27 straipsnio 3 dalyje numatyta atsakomybė asmeniui, jei jis nepraneša apie kitos valstybės pilietybės įgijimą.

Detaliau apžvelgsime pilietybės įgijimo ar pilietybės akto pripažinimą negaliojančiu ir iš to kylančias pasekmes piliečiui. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 21 straipsnio 1 dalies nuostatose įtvirtinta, kad teismas pripažįsta pilietybės suteikimo aktą negaliojančiu, jei pilietybę įgijo natūralizacijos ar optavimo būdu pagal suklastotus dokumentus ar kitokios apgaulės būdu arba teismas, nustato, kad jis iki pilietybės suteikimo ar po to rengėsi, kėsinosi ar padarė tarptautinius nusikaltimus – agresiją, genocidą, nusikaltimus žmoniškumui, karo nusikaltimus arba įstatymo nustatyta tvarka neturėjo teisės gauti dokumento, patvirtinančio teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, arba rengėsi, kėsinosi padaryti ar padarė nusikalstamas veikas prieš Lietuvos Respubliką.

Įstatymo 21 straipsnio 2 dalis numato, kad pilietybės suteikimo aktą teismas taip pat turi pripažinti negaliojančiu ir tuo atveju, kai nustato, kad konkretus asmuo po 1940 m. birželio 15 d. Organizavo ar vykdė gyventojų trėmimus ar gyventojų genocidą, kitus nusikaltimus žmoniškumui ar karo nusikaltimus prieš Lietuvos Respublikos gyventojus, slopino pasipriešinimo okupaciniams režimams judėjimą Lietuvoje arba po 1990 m. kovo 11 d. Dalyvavo veiksmuose prieš Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ir jos teritorijos vientisumą.

Buvo tik keli atvejai, kai Lietuvos pilietybės suteikimo aktas buvo panaikintas piliečiams, kurie dalyvavo veiksmuose prieš Lietuvos valstybės Nepriklausomybę.

Toks pilietybės suteikimo akto pripažinimas negaliojančiu yra valstybės sankcija asmeniui. Pripažinus pilietybės aktą negaliojančiu, asmuo netenka Lietuvos Respublikos pilietybės. Jam atsiranda tos pačios teisinės pasekmės, kaip ir netekus pilietybės.

²⁷Sinkevičius V. Lietuvos Respublikos pilietybė 1918-2001 metais. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002, p. 185

4.2. Pilietybės netekimas Airijoje

Kiekviena valstybė gali nustatyti specialias pilietybės atsisakymo procedūras. Airijos pilietybė negali būti prarandama savaime. Airijos Konstitucija nenumato pilietybės atsisakymo, bet Konstitucijos 9 straipsnyje yra įtvirtinta nuostata, kad asmenys gali netekti Airijos pilietybės tik pagal galiojančius teisės aktus. Pilietybės netekimo sąlygas ir tvarką reguliuoja Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas. Pagal šiuo metu galiojantį Airijos tautybės ir pilietybės įstatymą pilietis gali atsisakyti pilietybės. Aplinkybės kai pilietis gali atsisakyti pilietybės numatytos Įstatymo 21 skyriuje (1986 m. liepos 1 d. redakcija):

- a) Airijos pilietis yra pilnametis;
- b) pilietis yra ar ketina tapti kitos valstybės piliečiu ir dėl šios priežasties nori atsisakyti pilietybės;
- c) paprastai gyvena už šalies ribų (užsienyje).

Asmuo turi pateikti deklaraciją dėl Airijos pilietybės atsisakymo Teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministrui nustatytu būdu. Deklaraciją asmuo gali pateikti dar netapęs kitos valstybės piliečiu.

Airijos pilietis, gimęs šioje valstybėje ir atsisakęs pilietybės, turi teisę ją atnaujinti, pateikdamas prašymą dėl pilietybės grąžinimo.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 21 skyriaus 2 poskyryje (1986 m. liepos 1 d. Redakcija) numatyta, kad Airijos pilietis gali neatsisakyti pilietybės karo metu, kaip tai numato Airijos Konstitucijos 28.3.3⁰ straipsnis.

Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 22 skyrius (1956 m. liepos 17 d. redakcija) įtvirtina nuostatą, kad Airijos piliečio mirtis neturi įtakos jo ar jos gyvo sutuoktinio ar vaikų pilietybei.

Airijos tautybės ir pilietybės 23 skyriaus (2001 m. birželio 1 d. redakcija) santuoka skelbia, kad santuoka su kitataučiu taip pat neturi įtakos pilietybės netekimui. Asmuo, susituokęs su kitataučiu, išsaugoja Airijos pilietybę, nepriklausomai nuo to, ar jis/ji priima kitos šalies pilietybę. Įstatymo 23 skyriuje numatyta, kad Airijos piliečiai, sudarę santuoką su užsieniečiais, nepraranda airių pilietybės, jei jiems ir suteikiama kitos valstybės pilietybė.

Įstatymo 24 skyriuje (1956 m. liepos 17 d. redakcija) – pilietybės netekimas galiojant užsienio įstatymams pagal 1935 Įstatymo 21 skyrių – numatyta, kad asmuo gali netekti Airijos pilietybės tikrai galiojant kitos šalies įstatymams, pagal kurį tos šalies pilietybė suteikiama asmeniui, negalinčiam laisvai pasirinkti.

Įstatymo 25 skyrius (1956 m. liepos 17 d. redakcija) įtvirtina piliečio, netekusio Airijos pilietybės, išpareigojimus. Pilietybės netekimas neturi jokios įtakos, kad asmuo galėtų atsisakyti bet kokių prisiimtų ar paskirtų išpareigojimų, pareigų ar atsakomybės.

Piliečiai, įgiję pilietybę natūralizacijos tvarka, gali panaikinti savo natūralizacijos pažymėjimus, jei jie įgyja kitos šalies pilietybę. Įstatymu nėra numatytos jokios sąlygos, kad jie atsisakytų bet kokios pilietybės, kurią jie anksčiau turėjo. Taip pat nėra jokių numatytų sąlygų, dėl kurių Airijos piliečiai atsisakytų jų pilietybės prieš tapdami kitų šalių piliečiais.

Natūralizacijos pažymėjimo panaikinimas. Natūralizacijos pažymėjimą turi teisę panaikinti Teisingumo, lygybės ir teisės reikalų ministras. Tai numatyta pagrindinio Airijos tautybės ir pilietybės įstatymo 19 skyriuje. Pažymėjimo panaikinti automatiškai negalima. Pažymėjimo panaikinimas yra absoliuti Ministro teisė. Pažymėjimas gali būti panaikintas, esant šioms aplinkybėms:

a) jei pažymėjimas buvo gautas apgaulės būdu, sukčiavimu, klaidinimu (įskaitant nepiktavališką klaidinimą) arba nuslepiant esminius faktus ar aplinkybes;

b) asmuo, kuriam pažymėjimas išduotas, bet koku akivaizdžiu būdu nebuvo ištikimas tautai ir lojalus valstybei;

c) kai asmuo gyvena už šalies ribų, arba kreipiantis dėl natūralizacijos pažymėjimo, suteikiant pagal 15A skyrių, gyvenantis už Airijos salos ribų, nepertraukiamą laikotarpį, viršijantį septynerius metus, ir per tą laikotarpį be pateisinamos priežasties neįregistravo nustatyto būdu savo pavardės ir savo ketinimų deklaracijos išsaugoti Airijos pilietybę, (ši sąlyga netaikoma tiems, kurie įgijo pilietybę dėl jų "airių kilmės ar Airijos asociacijų");

c) tyčiniu veiksnu, išskyrus santuoką, įgyja kitos šalies pilietybę;

d) kad asmuo, kuriam pažymėjimas suteikiamas, yra taip pat šalies, kuri kariauja su Airija, pilietis.

Apie sprendimą panaikinti natūralizacijos pažymėjimą ir panaikinimo pagrindus pranešama asmeniui raštu. Pranešimas apie natūralizacijos pažymėjimo panaikinimą turi būti paskelbtas oficialiame respublikos leidinyje *Iris Oifigiúil*.

Išnagrinėję ir pilietybės netekimo atvejus, įtvirtintus Lietuvos ir Airijos įstatymuose, reziumuojame:

1. Pilietybės netekimas reiškia, kad nutrūksta teisinis ryšys tarp asmens ir valstybės.
2. Lietuvos pilietybės ir Airijos pilietybės netenkama tik įstatymuose nustatytais pagrindais. Savaime pilietybė negali būti prarandama.
3. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme yra numatyta daug atvejų, kai asmenys gali netekti pilietybės. Tačiau tai sąlygoja Lietuvos istoriniai įvykiai (valstybės tęstinumas). Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas įtvirtina tik pačio asmens atsisakymą Airijos pilietybės ir pilietybės netekimą, galiojant užsienio įstatymams pagal 1935 Įstatymo 21

skyrių, t.y. asmuo gali netekti Airijos pilietybės tikrai galiojant kitos šalies įstatymams, pagal kurią tos šalies pilietybė suteikiama asmeniui, apribojant jo laisvą pasirinkimą.

V.INSTITUCIJOS SPRENDŽIANČIOS PILIETYBĖS KLAUSIMUS BEI JŲ SPRENDIMŲ PRIĖMIMO TVARKA

5.1. Lietuvos Respublikos institucijos, sprendžiančios pilietybės klausimus

Pilietybė yra teisinis ryšys, o tai reiškia, jog pilietybės klausimus gali spręsti tik valstybės institucijos ir tik remiantis teisės aktais. Taigi šiame skyriuje nagrinėsime su kokiomis valstybės institucijomis susiduria pilietis, valstybės ir savivaldybių institucijų, priimančių sprendimus dėl pilietybės, kompetenciją, o taip pat šių institucijų veiklos reglamentavimą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra nustačiusi Lietuvos Respublikos pilietybės rengimo taisykles²⁸, prisiekimo Lietuvos Respublikai taisykles²⁹, valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminų ir jų išlaikymą patvirtinančių pažymėjimų išdavimą³⁰.

Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme numatyta, kad pilietybės suteikimo, atsisakymo, grąžinimo klausimai svarstomi pagal suinteresuoto asmens raštišką prašymą. Prašymui yra nustatyta forma ir tik pats asmuo gali spręsti, ar susieti save pilietybės ryšiais su valstybe, ar su ja nutraukti ryšius. Prašymai kartu su pridėtais prie jų privalomais dokumentais pateikiami Lietuvos Respublikos Prezidentui per vietos savivaldos vykdomąją instituciją (migracijos tarnybą). Už tinkamą dokumentų parengimą atsako migracijos tarnyba.

Dokumentų dėl Lietuvos Respublikos pilietybės priėmimą ir rengimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-03-29 nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių ir prisiekimo Lietuvos Respublikai taisyklių patvirtinimo“³¹.

„Lietuvos Respublikos pilietybės rengimo taisyklėse“ nustatyta, kad dokumentus Lietuvos Respublikos pilietybei įgyti, atsisakyti ar ją grąžinti rengia vietos savivaldos vykdomosios institucijos pareigūnas arba sudaryta komisija. Jie patikrina, ar prašymas atitinka Lietuvos Respublikos Pilietybės įstatyme numatytas sąlygas, ar nėra aplinkybių, dėl kurių pilietybės

²⁸Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių ir prisiekimo Lietuvos Respublikai taisyklių patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=273110&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2010 10 01]

²⁹ Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių ir prisiekimo Lietuvos Respublikai taisyklių patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=273110&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2010 10 01]

³⁰Valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminų ir pažymėjimų išdavimo taisyklės. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr.1448 redakcija. Valstybės žinios, 2004, Nr. 167-6133

³¹Lietuvos Respublikos Seimo internetinis puslapis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių ir prisiekimo Lietuvos Respublikai taisyklių patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=273110&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2010 10 01]

klausimai negali būti sprendžiami. Tarnyba turi teisę kreiptis į Valstybės saugumo departamentą ir Vidaus reikalų ministeriją teisės aktų nustatyta tvarka. Pareigūnai rengia išvados projektą, kurį teikia nagrinėti vietos savivaldos institucijai. Savivaldos institucija, išnagrinėjusi prašymą, kartu su pridėtais dokumentais bei išvada siunčia Lietuvos Respublikos Prezidentui.

Užsienio valstybėse piliečiai prašymus atsisakyti Lietuvos pilietybės gali paduoti per Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ar konsulines įstaigas užsienyje.

Kalbant apie Vidaus reikalų ministro kompetenciją, reikia paminėti, kad sprendimus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo priima vidaus reikalų ministro įgaliota institucija – Migracijos departamentas. Pilietybės netekimo faktą konstatuoja vidaus reikalų ministras.

Sprendimus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atsisakymo priima vidaus reikalų ministras ar jo įgaliota institucija.

Sprendimus dėl asmenų nuolat gyvenančių Lietuvoje priima vidaus reikalų ministras ar jo įgaliota institucija arba migracijos tarnyba, o dėl asmenų nuolat gyvenančių užsienyje – vidaus reikalų ministras ar jo įgaliota institucija.

Sprendimus dėl vaikų, nuolat gyvenančių Lietuvoje, pilietybės priima migracijos tarnyba, o dėl vaikų, nuolat gyvenančių užsienyje, - vidaus reikalų ministro įgaliota institucija.

Taigi Vidaus reikalų ministro ar jo įgaliotos institucijos funkcija yra ypač svarbi, nes priima sprendimus dėl pilietybės, Ministras pasirašo dekretus, priima priesaiką.

Pilietybės reikalų komisija

Pilietybės reikalų komisija – tai Respublikos Prezidento dekretu sudaryta patariamoji institucija, preliminariniams pilietybės klausimams svarstyti. Komisijos siūlymai yra rekomendacinio pobūdžio, todėl jos nuomonė Prezidentui nėra privaloma. Pvz.: 2006 m. pilietybės komisija rekomendavo V. Adamkui išimties tvarka suteikti Lietuvos pilietybę JAV krepšininkei Katie Douglas, tačiau Prezidentas pasirinko priešingą sprendimą.

Pilietybės reikalų komisiją sudaro: Lietuvos Respublikos Prezidento patarėjas teisės klausimais (Komisijos pirmininkas); Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos Teisės grupės vyriausiasis specialistas pilietybės klausimais (Komisijos pirmininko pavaduotojas); LR teisingumo ministras; Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojas; Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Konsulinio departamento direktorius; Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorius; Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pilietybės reikalų skyriaus vedėjas; Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento atstovas; Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos Teisės grupės vyriausiasis specialistas pilietybės klausimais (komisijos sekretorius).

Pilietybės reikalų komisijos sudarymas ir pilietybės klausimų nagrinėjimas yra patvirtintas 2009-09-18 Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Nr. 1K-117 „Dėl pilietybės reikalų komisijos sudarymo ir pilietybės klausimų nagrinėjimo šioje komisijoje taisyklių patvirtinimo“.³² Taisyklėse yra apibrėžta pagrindinės pilietybės reikalų komisijos funkcijos, teisės ir darbo organizavimo tvarka.

Pilietybės reikalų komisija preliminariai svarsto ir teikia pasiūlymus Respublikos Prezidentui dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, grąžinimo, netekimo, Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo akto pripažinimo netekusiu galios.

Pilietybės reikalų komisija turi teisę pakviesti asmenį, kurio pilietybės klausimai yra svarstomi, pavesti institucijoms ir įstaigoms pareikšti nuomonę ir pateikti reikiamus dokumentus bei svarstyti kitus su Lietuvos Respublikos pilietybe susijusius klausimus.

Komisijos veiklą organizuoja Komisijos pirmininkas: šaukia posėdžius, nustato jų vietą ir laiką, jiems pirmininkauja. Medžiagą Komisijos posėdžiui rengia ir pateikia Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos teisės grupės vyriausieji specialistai pilietybės klausimais.

Komisija bendradarbiauja su Vidaus reikalų ministerija, Užsienio reikalų ministerija ir kitomis įstaigomis. Pilietybės komisija teikia rekomendacinio pobūdžio išvadas Migracijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, Konsuliniam departamentui prie Užsienio reikalų ministerijos.

Komisija nagrinėja prašymus suteikti pilietybę pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 str., t. y. už nuopelnus Lietuvos valstybei ir teikia siūlymus Respublikos Prezidentui.

Nors pilietybės reikalų komisija yra patariamoji institucija, tačiau jos rekomendacijos gali būti labai svarios.

Naujo įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 32 straipsnyje yra numatyti pilietybės reikalų komisijos įgaliojimai. Pažymėtina, kad straipsnyje neliko nuostatų dėl komisijos posėdžių rengimo tvarkos.

Lietuvos Respublikos Prezidento įgaliojimai

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 str. Numatyta, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatyta tvarka teikia Lietuvos Respublikos pilietybę. Tai su vykdomąją valdžia susijęs Respublikos Prezidento įgaliojimas.

Respublikos Prezidentas – vienasmenė institucija. Išskirtinį vaidmenį atlieka jo suformuoti ir jį aptarnaujantys padaliniai. Padalinių tikslas – užtikrinti Prezidento veiklą ir sudaryti sąlygas jam

³² VĮ teisinės informacijos centro internetinis puslapis: Lietuvos Prezidento dekretas dėl pilietybės reikalų komisijos sudarymo ir pilietybės klausimų nagrinėjimo šioje komisijoje taisyklių patvirtinimo.
<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Zd=&Vr=&Id=128860&Pr=&Mt=&Mn=&Dn=&Km=&Rs=>
[žiūrėta 2010 10 12]

vykdyti Konstitucijos priskirtus įgaliojimus. Aukščiau aptarta pilietybės reikalų komisija atlieka parengiamąjį darbą pilietybės klausimų sprendimo procedūroje.

Galutinius sprendimus dėl pilietybės priima Lietuvos Respublikos Prezidentas. Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, jos atsisakymo, netekimo atvejais Respublikos Prezidentas leidžia dekretus. Šie dekretai skelbiami „Valstybės žiniuose“. Respublikos Prezidento dekretai dėl pilietybės teikiami Vidaus reikalų ministrui pasirašyti Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. Ministrui tenka atsakomybė už dekreto vykdymą. Konstitucijoje įtvirtintas Prezidento dekretų kontrasignavimo institutas, reiškia valstybės vadovo, pasirašiusio teisės aktą, juridinės atsakomybės nebuvimo sąlygą.

Klausimus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atsisakymo sprendžia Lietuvos Respublikos Prezidentas leisdamas dekretus pagal suinteresuoto asmens rašytinį prašymą. Respublikos Prezidentas pilietybę grąžina asmenims ir dėl to leidžia dekretus.

Pakartotinai asmenys gali keiptis dėl pilietybės suteikimo ar grąžinimo ne anksčiau kaip po vienerių metų nuo ankstesnio sprendimo.

Asmenys, kuriems suteikiama Lietuvos Respublikos pilietybė, privalo ne vėliau kaip per dvejus metus viešai ir iškilmingai prisiekti Lietuvos Respublikai. Asmenų priesaiką priima vidaus reikalų ministro įgaliotas asmuo, o konsulinėse įstaigose – konsulinės įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo. Lietuvos Respublikos piliečio teisės ir pareigos atsiranda tik asmeniui prisiekus Lietuvos Respublikai.

Naujo įstatymo (2010 m. gruodžio 2 d. redakcija) 31 straipsnyje yra numatyti Lietuvos Respublikos Prezidento įgaliojimai. Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad Prezidentas suteikia Lietuvos Respublikos pilietybę natūralizacijos, supaprastinta, išimties tvarka, grąžina pilietybę bei sprenddamas šiuos klausimus, leidžia dekretus.

Naujo įstatymo VI skyriuje yra detalai įtvirtintas Lietuvos Respublikos pilietybės klausimų nagrinėjimas ir sprendimas. Atskiruose straipsniuose, t.y. 31 straipsnyje yra apibrėžta Lietuvos Respublikos Prezidento įgaliojimai, 32 straipsnyje – pilietybės reikalų komisijos, 33 straipsnyje – Vidaus reikalų ministro, 34 straipsnyje – Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgalios institucijos, 34 straipsnyje – Vilniaus apygardos administracinio teismo, 35 straipsnyje- kitų valstybinių institucijų įgaliojimai.

5.2. Airijos Respublikos institucijos, sprendžiančios pilietybės klausimus

Airijos teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras yra atsakingas už teisės nustatymą pilietybei įgyti pagal airių 1956-2004 Tautybės ir Pilietybės įstatymus. Airijos teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras turi absoliučią teisę, priimdamas sprendimus pagal kitataučių paraiškas

dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka, atsižvelgdamas į sąlygas, numatytas įstatyme. Ministras turi teisę atsisakyti suteikti pilietybę natūralizacijos tvarka asmenims, kurie yra airių kilmės ar asmenims, kurie turi teisę į Airijos pilietybę, jie yra gimę Airijos saloje. Ministras taip pat turi absoliučią teisę netaikyti vienos ar kelių natūralizacijos sąlygų, numatytų įstatyme, kitataučiams, susituokusiems su Airijos piliečiais. Ministro „absoliuti teisė“ yra natūralizacijos proceso pagrindas.

Visi asmenys, gimę Airijoje iki 2005 sausio 1 dienos, turi teisę tapti Airijos piliečiu. Asmens, gimusio Airijoje 2005 m. sausio 1 dieną ar po 2005 m. sausio 1 d., pilietybė priklauso nuo pilietybės asmens tėvų pilietybės. Pagal Airijos Tautybės ir Pilietybės įstatymą, asmuo, kuris gimė už Airijos salos ribų yra Airijos pilietis pagal kilmę jei, iš bent vienas iš tėvų buvo Airijos pilietis, gimęs Airijoje. Tokiu atveju asmuo, gimęs už Airijos salos ribų, gali tapti Airijos piliečiu, kreipdamasi dėl gimimo registracijos užsienyje į Airijos ambasadą arba į artimiausią airių diplomatinę atstovybę, konsulinę įstaigą. Tokia pat teisė dėl pilietybės garantuojama asmeniui, gimusiam už Airijos salos ribų, kurio seneliai gimė Airijoje. Gimimo faktas turi būti įregistruotas gimimų užsienyje registre. Airių pilietybė įsigalios nuo registracijos datos – ne nuo datos, kai asmuo gimė.

Asmenys, gimę užsienyje, kurių tėvai buvo Airijos piliečiai, nors ir negimę Airijoje, gali tapti Airijos piliečiais. Jiems reikia užregistruoti gimimo faktą gimimų užsienyje registre ar Airijos diplomatinėse įstaigose.³³

2005 m. įsteigta Natūralizacijos ir Imigracijos paslaugų tarnyba (INIS), kaip vykdomosios valdžios įstaiga, kuri atlieka kai kurias Airijos teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministerijos pavestas administracines funkcijas dėl pilietybės, siekiant užtikrinti „vieno langelio“ principą dėl paslaugų teikimo migrantams. Tarnyba teikia paslaugas, susijusias su prieglobsčiu, imigracija. Tarnyba patalpina tinklalapyje informaciją ir tinkamas dokumentų (paraiškos, informaciniai lapai, bei pildymo instrukcija) formas dėl natūralizacijos suteikimo ir priima, apdoroja šias paraiškas. Šiuo metu paraiškų apdorojimo laikas pagal oficialius šaltinius gali užtrukti nuo 30 iki 36 mėnesių. Tarnyba atlieka kai kurias funkcijas dėl gimimų užsienyje registracijos, kurias vykdo Užsienio reikalų departamentas arba Airijos diplomatinės įstaigos. Natūralizacijos ir Imigracijos paslaugų tarnyba yra atsakinga už paraiškų dėl pilietybės priėmimą ir apdorojimą.

Gimimų užsienyje registras. Gimimų užsienyje įrašų knyga laikoma konsulinėse įstaigose, kurias kontroliuoja Užsienio reikalų ministras. Gimimų užsienyje registras saugomas Užsienio reikalų departamente Dubline. Registras nuolat atnaujinamas pagal gautą informaciją apie visus gimimus, įrašytus gimimų užsienyje įrašų knygoje.

³³Užsienio reikalų departamento internetinis puslapis: Pilietybė. // <http://www.dfa.ie/home/index.aspx?id=267>
[žiūrėta 2010 05 11]

Užsienio reikalų ministro kompetencija. Ministras turi teisę sudaryti taisykles, kurios nustatytų gimimų užsienyje įrašų knygos bei gimimų užsienyje registro saugojimo formas ir būdus. Užsienio reikalų ministras turi teisę nustatyti mokesčius už gimimų registraciją.

Apibendrinant Lietuvos ir Airijos valstybių institucijų, sprendžiančių pilietybės klausimus, kompetenciją, galime konstatuoti, kad:

1. Kiekviena Lietuvos Respublikos institucija, priimdama sprendimus pagal kompetenciją pilietybės klausimais, turi savo įgaliojimus, kurie įtvirtinti teisės aktuose. Dokumentų dėl pilietybės rengimo tvarka yra numatyta „Lietuvos Respublikos pilietybės rengimo taisyklė“.
2. Priimant sprendimus pilietybės klausimais išskiriami Vidaus reikalų ministro įgaliojimai. Ministras kontrasygnuoja Prezidento dekretus. Be to Ministras priima asmenų priesaiką Lietuvos Respublikai.
3. Airijos teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras turi absoliučią teisę priimdamas sprendimus dėl pilietybės suteikimo kitataučiams, atsižvelgdamas į sąlygas, numatytas įstatyme.
4. Natūralizacijos ir Imigracijos paslaugų tarnyba (INIS), kaip vykdomosios valdžios įstaiga, atsakinga už kitataučių paraiškų dėl pilietybės priėmimą ir jų apdorojimą.
5. Airijos Užsienio reikalų ministerijos ypatinga funkcija, užtikrinant pilietybės tęstinumą, yra gimimo faktų įregistravimas gimimų užsienyje registre.
6. Sprendimai dėl pilietybės skelbiami įstatymų numatyta tvarka valstybių oficialiuose leidiniuose: Lietuvoje – „Valstybės žiniuose“, priede „Informaciniai pranešimai“, Airijoje – Iris Oifigiúil.

IŠVADOS

1. Pilietybė yra asmens ir valstybės nuolatinis teisinis abipusis ryšys, grindžiamas tarpusavio teisėmis ir pareigomis.

2. Lietuvos Respublikos pilietybė ir Airijos Respublikos pilietybė yra konstitucinis institutas. Lietuvos ir Airijos teisės normų, reglamentuojančių pilietybę, pagrindinės grupės yra panašios: valstybių Konstitucijos, teisės aktai dėl pilietybės.

3. Pilietybės įgijimas gimimu Lietuvoje ir Airijoje yra visuotinai pripažintas pilietybės įgijimo pagrindas. Tokiu būdu užtikrinamas pilietybės tęstinumas abiejose valstybėse. Skirtingai nuo Lietuvos, kurios teritorija yra žemyne, Airijos pilietybės įgijimas gimimu būdo ypatumas yra tai, kad valstybės pilietybę įgyja Airijos saloje ir valstybei priklausančiose jūros salose. Įstatyme yra taip pat numatyti atvejai, kad asmenys gimę Airijai priklausančiuose laivuose ar orlaiviuose įgyja šios valstybės pilietybę.

4. Abiejose valstybėse natūralizacija yra pagrindinis būdas, kuriuo pilietybė suteikiama asmenims be pilietybės ar kitų valstybių piliečiams, atitinkantiems įstatyme nustatytas pilietybės suteikimo sąlygas. Palyginę Lietuvos Respublikos ir Airijos Respublikos įstatymuose įtvirtintą natūralizacijos tvarką, matome, kad pagrindinė sąlyga natūralizacijai įstatymuose įtvirtinta ta pati – tai sėslumo cenzas. Skiriasi tik laikotarpis: sėslumo cenzas Airijoje yra trumpesnis (ketverių metų) nei Lietuvoje (dešimties).

5. Lietuvos ir Airijos įstatymai, reglamentuojantys pilietybę, numato lengvatines natūralizacijos sąlygas susituokus su atitinkamos valstybės piliečiais. Sėslumo cenzas Lietuvoje sutrumpinamas iki septynerių metų, o Airijoje – iki trejų metų.

6. Natūralizacijos sąlyga: reikalavimas gyventi tam tikrą laikotarpį valstybėje grindžiamas tuo, kad asmenį ir valstybę turi sieti nuolatinis faktinis ryšys bei sudaro prielaidą užsieniečiui ar kitataučiui integruotis į valstybės gyvenimą, susiformuoti jo ryšiams su gyvenamąja aplinka, išmokti kalbą, suvokti tautos mentalitetą, susipažinti su šalies kultūra, tradicijomis.

7. Airijos įstatymai, reglamentuojantys pilietybę, skirtingai nei Lietuvos, netaiko asmenims tokių natūralizacijos sąlygų, kaip reikalavimo mokėti valstybinę kalbą bei laikyti kalbos ir Konstitucijos egzaminą, tačiau įtvirtina tokias ypatingas sąlygas: pilnametystė, nepriekaištinga reputacija, sąžiningi ketinimai gyventi ateityje Airijos valstybėje po natūralizacijos, priesaika.

8. Lietuvos ir Airijos įstatymai numato, kad asmenims suteikiama pilietybė natūralizacijos tvarka pagal raštišką jų prašymą bei šie asmenys turi nustatyta tvarka viešai prisiekti valstybei, kuri jam suteikia pilietybę. Priesaika yra itin svarbi pilietybės suteikimo procese, nes tik prisiekus valstybei atsiranda piliečio teisės ir pareigos.

9. Skirtingi abiejų valstybių pilietybės įgijimo būdai, įtvirtinti įstatymuose. Lietuvoje tai: teisė į Lietuvos pilietybės įgyvendinimą, optavimas ar kitais Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais, teisė į pilietybės išsaugojimą, pilietybės suteikimas išimties tvarka, pilietybės gražinimas. Airijoje pilietybę galima įgyti pagal kilmę arba gali būti suteikta asmeniui garbės pilietybė.

Airijos pilietybės pagal kilmę ypatumas tai, kad pilietybės tęstinumas užtikrinamas asmenų gimimus registruojant gimimų užsienyje įrašų knygoje arba gimimų užsienyje registre. Pilietybės įgijimo faktas pripažįstamas nuo registracijos gimimų užsienyje įrašų knygoje arba gimimų užsienyje registre, o ne nuo asmens gimimo datos.

10. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas ir Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas detalai reglamentuoja vaikų pilietybę. Skirtumai: Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme yra atskira nuostata, kaip pasikeičia nepilnamečių vaikų pilietybė, pasikeitus tėvų pilietybei, o Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas to nenumato. Airijos įstatyme įtvirtinta vaikų, gimusių orlaiviuose ir laivuose bei įvaikintų vaikų teisė į pilietybę. Nuostatos dėl įvaikintų vaikų pilietybės nėra numatytos galiojančiame Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme (2008 m. liepos 15 d. redakcija). Ši nuostata yra įtvirtinta naujame 2010 m. gruodžio 2 d. Pilietybės įstatyme.

11. Lietuvos Respublikos ir Airijos Respublikos Prezidentai turi ypatingas įgaliojimus pilietybės klausimais: Lietuvos Respublikos Prezidentas turi teisę suteikti pilietybę išimties tvarka kitos valstybės piliečiams ar asmenims be pilietybės už ypatingus nuopelnus Lietuvai, netaikant natūralizacijos sąlygų, o Airijos Respublikos Prezidentas – garbės pilietybę asmeniui, jo vaikui ar vaikaičiui, kuris, padarė garbę Airijai ar žymiai nusipelnė tautai.

12. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas dvigubos pilietybės draudimo principas nėra absoliutus. Įstatymų leidėjas gali nustatyti, išskirtinius (tik labai retus) atvejus, kai Lietuvos pilietis tuo pat metu gali būti ir kitos valstybės pilietis, tačiau dvigubos pilietybės atvejai negali būti plačiai paplitęs reiškinys. 2010 m. gruodžio 2 d. redakcijos Pilietybės įstatyme išplėstos dvigubos pilietybės ribos, numatyti konkretūs jos atvejai.

Liberalesni Airijos Respublikos įstatymai nedraudžia dvigubos pilietybės. Airijos pilietis, būdamas šios šalies piliečiu, gali visais atvejais turėti dvigubą pilietybę: tai yra vienu metu būti Airijos pilietis ir turėti kitos šalies pilietybę.

13. Pilietybės netekimas reiškia, kad nutrūksta teisinis ryšys tarp asmens ir valstybės. Lietuvos pilietybės ir Airijos pilietybės netenkama tik įstatymuose nustatytais atvejais. Savaime pilietybė negali būti prarandama. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme yra numatytas išsamus ir platesnis (dėl istoriškai susiklosčiusių aplinkybių) pilietybės netekimo pagrindų sąrašas nei Airijos tautybės ir pilietybės įstatyme. Airijos pilietybės netenkama tik pačiam asmeniui jos atsisakius bei

galiojant užsienio valstybės įstatymams pagal 1935 Įstatymo 21 skyrių, pagal kurį tos šalies pilietybė suteikiama asmeniui, apribojant jo laisvą pasirinkimą.

15. Pilietybės klausimus sprendžia tik valstybės institucijos ir tik remiantis teisės aktais. Lietuvos Respublikos Prezidentas, Vidaus Reikalų ministerija, pilietybės reikalų komisija, priimdami sprendimus pilietybės klausimais, turi savo įgaliojimus, kurie įtvirtinti Lietuvos teisės aktuose. Išskiriami Vidaus reikalų ministro įgaliojimai, nes ministras kontrasignuoja Prezidento dekretus. Be to Ministras priima asmenų priesaiką Lietuvos Respublikai.

Airijos teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministras turi absoliučią teisę ir plačiausius įgaliojimus dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka bei natūralizacijos pažymėjimo panaikinimo. Airijos užsienio reikalų ministerijos kompetencijoje yra gimimo faktų įregistravimas gimimų užsienyje registre. Natūralizacijos ir Imigracijos paslaugų tarnyba atlieka teisingumo, lygybės ir teisės reformų ministerijos pavestas funkcijas dėl pilietybės bei kai kurias Užsienio reikalų departamento funkcijas dėl gimimų užsienyje registracijos.

Sprendimai dėl pilietybės skelbiami įstatymų numatyta tvarka abiejų valstybių oficialiuose leidiniuose: Lietuvoje – „Valstybės žiniuose“, priede „Informaciniai pranešimai“, Airijoje – Iris Oifigiúil

LITERATŪRA

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014; 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. gruodžio 22 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ 5 punkto pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai”.
<http://www.lrkt.lt/dokumentai/1994/n410413a.htm> [žiūrėta 2010 07 28]
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. balandžio 11 d. dekreto Nr. 40 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka suteikiama Jurij Borisov, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai“.
<http://www.lrkt.lt/dokumentai/2003/n031230.htm> [žiūrėta 2010 05 15]
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl teisės aktų, reguliuojančių Lietuvos Respublikos pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.
<http://www.lrkt.lt/dokumentai/2006/n061113.htm> [žiūrėta 2010 05 15]
5. Lietuvos Respublikos Pilietybės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 95-4087; 2003, Nr. 38-1701; 2004, Nr. 180-6659; 2006, Nr. 46-1645, Nr. 81-3186, 2008, Nr.83-3293
6. Lietuvos Respublikos Pilietybės įstatymas 2008, Nr. XI-1709
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=376759 [žiūrėta 2010 07 28]
7. Lietuvos Respublikos Pilietybės įstatymas 2010, Nr. XI-1196
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=387811&p_query=&p_tr2=
[žiūrėta 2010 12 03]
8. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas Nr. 1K-117 Dėl Pilietybės reikalų komisijos sudarymo ir pilietybės klausimų nagrinėjimo šioje komisijoje taisyklių patvirtinimo, 2009.
<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Zd=&Vr=&Id=128860&Pr=&Mt=&Mn=&Dn=&Km=&Rs=>[žiūrėta 2010 10 12]
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių ir prisiekimo Lietuvos Respublikai taisyklių patvirtinimo“

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=273110&p_query=&p_tr2=
[žiūrėta 2010 10 01]

10. Valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminų ir pažymėjimų išdavimo taisyklės. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr.1448 redakcija. Valstybės žinios, 2004, Nr. 167-6133

II. AIRIJOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI

1. Airijos Konstitucija (Irish Constitution).
<http://www.constitution.ie/reports/ConsitutionofIreland.pdf> [žiūrėta 2010 01 20]
2. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas Nr. 26, 1956.
<http://www.irishstatutebook.ie/1956/en/act/pub/0026/index.html> [žiūrėta 2010 01 20]
3. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas Nr. 23, 1986.
<http://www.irishstatutebook.ie/1986/en/act/pub/0023/index.html> [žiūrėta 2010 01 20]
4. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas Nr. 9, 1994.
<http://www.irishstatutebook.ie/1994/en/act/pub/0009/print.html> [žiūrėta 2010 01 20]
5. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas Nr. 15, 2001.
<http://www.irishstatutebook.ie/2001/en/act/pub/0015/index.html> [žiūrėta 2010 01 20]
6. Airijos tautybės ir pilietybės įstatymas Nr. 38, 2004.
<http://www.irishstatutebook.ie/2004/en/act/pub/0038/index.html> [žiūrėta 2010 01 20]

III. MOKSLINĖ LITERATŪRA

1. Taljūnaitė M. Pilietybė ir socialinė Europos integracija. Vilnius, 2005. – ISBN 9955-19-004-3
2. Sinkevičius V. Lietuvos Respublikos pilietybė 1918-2001 metais. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002. - ISBN 9986-452-84-8
3. Sinkevičius V. Nuolatinis gyvenimas Lietuvoje – viena iš natūralizacijos sąlygų// Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius, 2001, 19 (11)
4. Sinkevičius V. Teisiniai Lietuvos Respublikos pagrindai//Politologija. Vilnius, 2000/4 (20)- ISSN-1392-1681
5. Sinkevičius V. Dviguba pilietybė: pasiūlymo papildyti Konstitucijos 32 straipsnį analizė// Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, 3 (105).- ISSN 1392-619

6. Mulally S. (2005), Citizenship and family life in Ireland: asking the question “Who belongs”? Faculty of Law, University College, Cork, Legal Studies, 25, 2005.

IV. INTERNETINIAI INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Pasiūlymas dėl Pilietybės įstatymo projekto (XIP)-353(3).
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=375067 [žiūrėta 2010 07 30]
2. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo projektas (XIP)-353 (4).
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=381632 [žiūrėta 2010 10 12]
3. 2009 m. migracijos metraštis. <http://www.migracija.lt/> [žiūrėta 2010 08 31]
4. Šiaurės Airija. Pilietybė ir tapatumas.
http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0iaur%C4%97s_Airija#Pilietyb.C4.97_ir_tapatumas
[žiūrėta 2010 05 03]
5. Informacija piliečiams. Airijos pilietybė gimus arba pagal kilmę.
http://www.citizensinformation.ie/categories/moving-country/irish-citizenship/irish_citizenship_through_birth_or_descent [žiūrėta 2010 05 11]
6. Pilietybė. Užsienio reikalų departamentas. <http://www.dfa.ie/home/index.aspx?id=267>
[žiūrėta 2010 05 11]
7. Airijos tautybės įstatymai.
http://en.wikipedia.org/wiki/Irish_nationality_law [žiūrėta 2010 05 11]
8. 2010 m. Eurostatas. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-036/EN/KS-SF-10-036-EN.PDF [žiūrėta 2010 10 05]
9. Handoll M. Country report: Ireland. European University Institute.
<http://eudo-citizenship.eu/docs/Countryreports/Ireland.pdf> [žiūrėta 2010 10 05]

V. KITI ŠALTINIAI

1. Ar Lietuva atstūmė lietuvių?// Lietuvos rytas, 2010, lapkričio 19 d. Nr. 266, p. 4

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
KONSTITUCINĖS TEISĖS KATEDRA

Magistro baigiamojo darbo autorius: Rūta Matonienė

Magistro baigiamojo darbo vadovas: Prof. dr. Vytautas Sinkevičius

Antraštė: *Pilietybės institutas Airijos ir Lietuvos konstitucinėje teisėje*

The citizenship institution in Lithuanian and Irish constitutional law

Raktažodžiai žodžiai: *piliėtis, pilietybė, dviguba pilietybė.*

Keywords: *citizen, citizenship, dual citizenship.*

Santrauka [LT]: Magistro darbe atskleidžiama pilietybės samprata Lietuvos ir Airijos konstitucinėje teisėje. Magistro baigiamojo darbo tema aktuali, nes šiuolaikiniame pasaulyje labai padidėjo gyventojų mobilumas ir migracijos procesai tapo intensyvesni. Didėjant valstybių integracijai bei vykstant gyventojų migracijai, daugėjant santuokų su užsieniečiais, pilietybės klausimų sprendimų tvarka sukelia daug problemų valstybėse.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti pilietybę, kaip konstitucinės teisės institutą Airijoje ir Lietuvoje bei išnagrinėti taikymo ir teorinius aspektus, pateikti pilietybės institutų panašumus ar skirtumus.

Pirmoje magistro darbo dalyje atskleidžiama kokie asmenys yra laikomi Lietuvos ir Airijos Respublikų piliečiais, kad pilietybė garantuoja piliečiams teises ir laisves. Nagrinėjama pilietybės samprata Airijoje ir Lietuvoje. Nustatomos panašios teisės normų, reglamentuojančių pilietybę, grupės abiejose valstybėse. Antroje dalyje nagrinėjami panašūs pilietybės įgijimo būdai, įtvirtinti respublikų teisės aktuose: filiacija, natūralizacija, pilietybės suteikimas sudarius santuoką su Lietuvos ar Airijos piliečiu. Detaliai analizuojamos natūralizacijos sąlygos asmenims, siekiantiems įgyti atitinkamos valstybės pilietybę natūralizacijos tvarka. Šioje dalyje taip pat nustatomi skirtingi pilietybės įgijimo būdai bei nagrinėjami vaikų pilietybės klausimai Airijoje ir Lietuvoje. Trečioje darbo dalyje nagrinėjamas dvigubos pilietybės reglamentavimo ypatybės ir problemos, kylančios dėl dvigubos pilietybės. Ketvirtoje dalyje išsamiai pateikiami pilietybės netekimo atvejai abiejose respublikose. Paskutinėje dalyje nagrinėjama Lietuvos ir Airijos valstybinių institucijų, priimančių sprendimus įvairiais pilietybės klausimais kompetencija, jų veiklą reglamentuojantys teisės aktai.

Magistro baigiamajame darbe pateikiami kiekvienos dalies apibendrinimai ir viso magistro baigiamojo darbo išvados.

Darbe iškelta hipotezė, kad vykstant socialiniams pokyčiams, priimami pilietybės įstatymų pakeitimai ir papildymai, siekiant išspręsti naujai kylančias pilietybės problemas valstybėse, pasitvirtina.

Summary [EN]: The conception of the citizenship institution in Lithuanian and Irish constitutional law is revealed in the master work. The subject of the final work of the master paper is relevant, since the mobility of population and especially the intensity of migration processes have increased in the modern world. While increasing the integration of states and the migration of population taking place, increasing the number of marriages with foreigners, the order of solving problems of citizenship causes a lot of problems and discussions among lawyers, politicians and citizens.

The aim of the final master paper is to analyze the citizenship as the institution in Ireland and in Lithuania and to analyze the aspects of applying and to present the similarities and differences of the institutions of citizenship.

The first part of the final master reveals what persons are considered to be the citizens of the Republics of Lithuania and Ireland that having the citizenship is the condition of rights and duties of citizens consolidated in the Constitutions and law of the countries. The concept of citizenship in Ireland and in Lithuania is analyzed. The similar groups of rules regulating

citizenship in both countries are established. In the second part the similar ways of gaining citizenship, stated in the law acts of the republics: filiations, naturalization, giving citizenship after marriage with a Lithuanian or Irish citizen are analyzed. The conditions of naturalization for persons trying to gain the citizenship of a corresponding country in the order of naturalization are analyzed in detail. The different ways of gaining citizenship are established and the problems of the citizenship of children in Ireland and in Lithuania are also analysed in this part. The peculiarities and problems of dual citizenship arising due to dual citizenship are analyzed in the third part. In the fourth part the cases of losing citizenship are presented at length. In the last part the competence of Lithuanian and Irish state institutions making decisions of various questions of citizenship and the law acts regulating their activities are analyzed.

In the master's final work the summation of each part and conclusions of the entire master's paper are presented.

The hypothesis hypothesised in the paper that the social changes taking place, the changes and additions of laws are passed in order to solve the new problems of citizenship, has proved.